

Re-Accredited by NAAC with 'A' Grade

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY
University Campus, Udhna-Magdalla Road, SURAT - 395 007, Gujarat, India.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી

યુનિવર્સિટી કેમ્પસ, ઉદ્ધના-મગદલા રોડ, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૭, ગુજરાત, ભારત.

Tel : +91 - 261 - 2227141 to 2227146, Toll Free : 1800 2333 011, Fax : +91 - 261 - 2227312
E-mail : info@vnsgu.ac.in, Website : www.vnsgu.ac.in

-: એકેડેમિક કાઉન્સિલની સભા :-

-: કાર્યસૂચિ-૨ :-

તા. : ૦૩/૦૬/૨૦૨૧

વાર : ગુરુવાર

સમય : બપોરે ૧:૦૦ કલાકે

- (૭) ઈન્ડિયન નર્સીંગ કાઉન્સિલ, ન્યુ દિલ્હીની Guidelines on Academics and Examination During Covid Pandemic for the Academic Year 2020-21 તા. ૨૧-૫-૨૦૨૧નો પરીપત્ર પર વિચારણા કરવા બાબત.

(બિડાણ : ૪)

(પરીક્ષા વિભાગ/એ બ્રાન્ચ)

- (૮) ગુજરાત સ્ટેટ કાઉન્સિલ ફોર ફીઝીયોથેરાપી-ગુજરાત રાજ્યના ઈ.ચા.રજીસ્ટ્રારશ્રી તરફથી મળેલ Ref: SNO. GSCPT/Guidelines /835/2021 dated 27.5.2021 નો પત્ર આ સાથે સામેલ છે. જે અંગે વિચારણા કરવા બાબત.

(પરીક્ષા વિભાગ/એ બ્રાન્ચ)

- (૯) ગુજરાત સ્ટેટ કાઉન્સિલ ફોર ફીઝીયોથેરાપી-ગુજરાત રાજ્ય નો તા. ૨૭/૫/૨૦૨૧ Ref. No. GSCPT/GUIDEANS/835/2021 પત્ર GUIDELINE ON EXAMINATION DURING COVID-19 PANDEMICનાં સંદર્ભમાં ગુજરાત સ્ટેટ કાઉન્સિલ ફોર ફીઝીયોથેરાપી-ગુજરાત રાજ્ય પત્ર મોકલવામાં આવેલ છે તેમજ અગાઉના તા: ૦૪/૦૮/૨૦૨૦ ના રોજ યુનિવર્સિટી ખાતે બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ (ફિઝીયોથેરાપી)ની મીટીંગ મળી હતી જેમાં સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ફિઝીયોથેરાપીની સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૦ની પરીક્ષા સંબંધી MBP પ્રમાણે નિર્ણય લેવામાં આવ્યા છે. BOS દ્વારા ગુજરાત સ્ટેટ કાઉન્સિલ ફોર ફીઝીયોથેરાપી -ગુજરાત રાજ્યની ગાઈડલાઈન પ્રમાણે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે અને તે તા.૨૯-૦૮-૨૦૨૦નાં રોજ AC વતી મંજૂર કરેલ છે. (જેની નકલ આ સાથે સામેલ છે.)

તો ઉપરોક્ત અંગેની બાબતે ચર્ચા વિચારણા કરવી.

(બિડાણ : ૫)

(પરીક્ષા વિભાગ/મેડીકલ ફેકલ્ટી)

(૧૦) વિનયન વિદ્યાશાખાના ડી.ન.શ્રી ડો.હેમાલીબેન દેસાઈ નો તા.૨૭-૦૫-૨૦૨૧નો પત્ર આ સાથે સામેલ છે. જે અવલોકનાર્થે સાદર.

સદર પત્રમાં તેમના જણાવ્યા મુજબ ડૉ. શરીફા વીજળીવાળાના પત્ર સંદર્ભે જણાવવાનું કે એમ.એ ગુજરાતી પેપર -૯ બી માં છેલ્લા બે વર્ષથી કોઈ વિદ્યાર્થી અભ્યાસ કરતું ના હોય, તેમને આ વિષયના પેપર સેટ કરવામાંથી મુક્તિ આપવામાં આવે તે અંગેની ભલામણ કરેલ છે જે અંગે વિચારણા કરવા બાબત

(પરીક્ષા વિભાગ/એ બ્રાન્ચ)

(૧૧) જાન્યુઆરી-૨૦૨૧ દરમ્યાન લેવાનારી યુનિવર્સિટીની પરીક્ષાઓ બાબતે ઘણા વિદ્યાર્થીઓની અરજીઓ મેઈલ દ્વારા આવેલ છે. તેઓ પરીક્ષા ઓફલાઈન નહી પરંતુ ઓનલાઈન લેવા ભલામણ કરે છે. જે બાબતે વિચારણા કરવા બાબત..

(પરીક્ષા વિભાગ/સાયન્સ ફેકલ્ટી)

(૧૨) B.R.S.અભ્યાસક્રમ અંગે ચર્ચા કરતા બોર્ડ દ્વારા નિમેલ પેટાસમિતિએ તૈયાર કરેલ નવું માળખું અને વિવિધ વિષયોના નવા / સુધારેલા અભ્યાસક્રમો ગ્રામઅભ્યાસ વિષયની અભ્યાસસમિતિ તથા ગ્રામઅભ્યાસ વિદ્યાશાખાની સંયુક્ત સભાની તા.૧૮-૦૩-૨૦૨૧નાં ઠરાવ ક્રમાંક: ૪ અન્વયે નીચે મુજબ એકેડેમિક કાઉન્સિલને ભલામણ કરેલ છે જે ભલામણ પર વિચારણા કરવા બાબત.

ગ્રામઅભ્યાસ વિષયની અભ્યાસસમિતિ તથા ગ્રામઅભ્યાસ વિદ્યાશાખાની સંયુક્ત સભાની તા. ૧૮-૦૩-૨૦૨૧નાં ઠરાવ ક્રમાંક: ૪

:: આથી ઠરાવવામાં આવે છે કે, B.R.S. સેમેસ્ટર-૧ થી સેમેસ્ટર-૬ નું નવું માળખું મંજૂર કરવામાં આવ્યું. B.R.S.ના સેમેસ્ટર-૧ થી ૬ દરમ્યાન ભણાવવામાં આવનાર તમામ વિષયોના અભ્યાસક્રમો મંજૂર કરી શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ ની ક્રમશઃ લાગુ પાડવાના રહેશે. જે મંજૂર કરવા એકેડેમિક કાઉન્સિલને ભલામણ કરવામાં આવે છે.

(બિડાણ : ૬)

(એકેડેમિક વિભાગ)

(૧૩) વી.ટી.ચોકસી લો કોલેજ, સુરતનાં વિદ્યાર્થી પંડિત ભરતકુમાર હરેન્દ્રકુમારની તા.૦૨-૦૪-૨૦૨૧ ના રોજની એલએલ.બી.(ફિફ્થ સેમેસ્ટર)ની યુનિવર્સિટી કાર્યાલયને અરજી મળેલ છે. પરંતુ સદર વિદ્યાર્થીએ એપ્રિલ-૨૦૧૯માં એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)ની પરીક્ષા આપેલ હોય જેમાં ઈન્ટરનલ માર્ક્સ આવેલ ન હોવાથી તેનું પરિણામ DLO માં જાહેર કરવામાં આવેલ હતું. ત્યાર બાદ તા.૩૦-૦૫-૨૦૧૯નાં રોજ વિ.ટી.ચોકસી લો કોલેજ, સુરત દ્વારા ૨૦૧૫નાં જુના ઈન્ટરનલ માર્ક્સ મોકલાવેલ હોવાના કારણે તેમાં ડીનશ્રીનો અભિપ્રાય લેવામાં આવેલ હતો જેમાં સદર વિદ્યાર્થીની એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પાંચ ટર્મ પૂર્ણ થઈ હોવાથી નવેસરથી એલએલ.બી.(ફર્સ્ટ સેમ) પુનઃપ્રવેશ લઈ અભ્યાસક્રમ પાંચ ટર્મ પૂર્ણ કરવા જણાવેલ છે. તેમજ આ અંગેની જાણ તા. ૧૪-૦૬-૨૦૧૯નાં પત્ર દ્વારા કોલેજ અને વિદ્યાર્થીને કરેલ છે.

- (૨) સદર વિદ્યાર્થીએ તા. ૨૬-૦૬-૨૦૧૯ના રોજ તા. ૧૪-૦૬-૨૦૧૯નાં પત્ર અનુસંધાને યોગ્ય કાર્યવાહી કરવા અરજી કરેલ હોય માટે તા. ૦૨-૦૭-૨૦૧૯નાં રોજ પુનઃ સાદર નોંધ કરી હોય જેમાં તા. ૦૫-૦૭-૨૦૧૯નાં રોજના ડીનશ્રીનો અભિપ્રાય મુજબ અગાઉ વિદ્યાર્થીનાં આપેલ અરજીનાં અનુસંધાન આપેલ જવાબને ધ્યાનમાં લેવા વિનંતી. આ અભિપ્રાય મુજબ ફરી તા. ૨૨-૦૭-૨૦૧૯નાં રોજ પુનઃસાદર નોંધ(૨) કરી જેમાં ડીનશ્રીનો અભિપ્રાય મુજબ કરવા જણાવેલ હોય માટે તેનાં આધારે આ અંગેની જાણ તા. ૨૫-૦૭-૨૦૧૯નાં પત્ર દ્વારા વિદ્યાર્થીને કરેલ છે.
- (૩) સદર વિદ્યાર્થીએ ફરીથી તા. ૧૧-૦૬-૨૦૨૦ના રોજ એપ્રિલ-૨૦૧૯માં એલએલ.બી.(ફિફ્થ સેમેસ્ટર)નું પરિણામ જાહેર કરવા અરજી કરેલ હોય માટે તેના આધારે તા. ૨૬-૦૬-૨૦૨૦ના રોજ સાદર નોંધ મુકી જેમાં સદર વિદ્યાર્થીની એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પાંચ ટર્મ પૂર્ણ થઈ હોવાથી નવેસરથી એલએલ.બી.(ફર્સ્ટ) પુનઃપ્રવેશ લઈ અભ્યાસક્રમ પાંચ ટર્મ પૂર્ણ કરવા જણાવેલ છે. તેમજ એપ્રિલ-૨૦૧૯માં એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)નું પરિણામને No.Exam/IIIrd LL.B/9411/2020.Dt.05-08-2020નાં નોટીફિકેશન મુજબ રદ કરી તે અંગેની જાણ કોલેજનાં આચાર્ય અને વિદ્યાર્થીને કરેલ છે.
- (૪) સદર કોલેજ દ્વારા સદર વિદ્યાર્થીને એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પ્રવેશ આપેલ હોય જેમા સદર વિદ્યાર્થીએ જાન્યુઆરી-૨૦૨૧માં લેવાનાર એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)ની સીટ નં-૩૦૦૫થી પરીક્ષા આપેલ છે. જેમાં પાસ થયેલ હોવાથી તેમનું અટકાવેલ એલએલ.બી.(સિક્સ સેમેસ્ટર), એપ્રિલ-૨૦૧૬માં સીટ નં-૨૦૦૨થી પાસ કરેલ પરિણામ જાહેર કરવા માટે અરજી કરેલ છે.

તો ઉપરોક્ત જણાવેલ વિગત મુજબ

(૧) સદર વિદ્યાર્થીની એલએલ.બી.(ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પાંચ ટર્મ પૂર્ણ થઈ હોવાથી નવેસરથી એલએલ.બી.(ફર્સ્ટ સેમ) પુનઃપ્રવેશ લઈ અભ્યાસક્રમ પાંચ ટર્મ પૂર્ણ કરવા જણાવેલ છે. આ અંગેની કોલેજ અને વિદ્યાર્થીને કરેલ હોવા છતાં સદર કોલેજ દ્વારા સદર વિદ્યાર્થીને એલએલ.બી. (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પ્રવેશ આપવામાં આવેલ છે. માટે તે માન્ય રાખવું કે કેમ ? તેમજ સદર વિદ્યાર્થી એલએલ.બી.(ફિફ્થ સેમેસ્ટર)ની પરીક્ષામાં પાસ થયેલ હોવાથી અટકાવેલ એલએલ.બી.(સિક્સ સેમેસ્ટર), એપ્રિલ-૨૦૧૬માં સીટ નં-૨૦૦૨થી પાસ કરેલ પરિણામ જાહેર કરવું કે કેમ ?

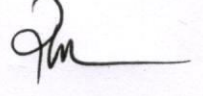
(૨) યુનિવર્સિટી કાર્યાલય દ્વારા અગાઉ આપવામાં આવેલ આદેશ મુજબ સદર વિદ્યાર્થીની (ફિફ્થ સેમેસ્ટર)માં પાંચ ટર્મ પૂર્ણ થઈ હોવાથી નવેસરથી એલએલ.બી.(ફર્સ્ટ સેમ) પુનઃપ્રવેશ લઈ અભ્યાસક્રમ પાંચ ટર્મ પૂર્ણ કરવા જણાવેલ છે. તે મુજબ કરવું કે કેમ ? માટે “આ અંગે તા.૦૪-૦૫-૨૦૨૧ ની યુનિવર્સિટી કાર્યાલયના આદેશનુસાર કાનૂન વિદ્યાશાખાના અધર ઘેન ડીનશ્રીનાં લેખિત અભિપ્રાય મુજબ “ક્રમાંક : પરીક્ષા/કાનૂન/૭૬૦૦/૨૦૨૧ તારીખ:૦૭/૦૫/૨૦૨૧ માં ઓર્ડિનન્સ અને સ્ટેટ્યુટસને

ઘ્યાને લઈ હાલમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલે જે માર્ગદર્શિકા બહાર પાડેલ છે તે મુજબ નિર્ણય લેવો" માટે આ અંગેની બાબતે ચર્ચા વિચારણા કરવી.

(પરીક્ષા વિભાગ/લાર્ ફેકલ્ટી)

(૧૪) અધ્યક્ષશ્રીની મંજૂરીથી અન્ય કોઈ બાબત રજૂ થાય તે.

ક્રમાંક : એ/એ.કા./કા.સૂ./૭૧૫૦/૨૦૨૧
તા.૦૧/૦૬/૨૦૨૧

ઈ.યા. કુલસચિવ

પ્રતિ,

એકેડેમિક કાઉન્સિલના સર્વે સભ્યશ્રીઓ....

स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय के तहत सांविधिक निकाय
Statutory Body under the Ministry of Health & Family Welfare

F.No.22-10/2020-INC

Dated- 21 MAY 2021

CIRCULAR

**GUIDELINES ON ACADEMICS AND EXAMINATION DURING COVID PANDEMIC
FOR THE ACADEMIC YEAR 2020-21**

Introduction

The second Covid wave has hit our country very hard and there is a massive surge in number of the Corona virus cases across the country leading to lockdown and restrictions in movements in various States. Indian Nursing Council has received representations from various students/Institutions/Universities regarding academic session and conduct of examinations during these challenging times.

In view of the present conditions of Covid pandemic, the guidelines issued vide F.No.1-6/2020-INC dt 14 May 2020 and addendum vide 10 Jul 2020 will be extended to academic session 2020-21 to ensure adequate syllabus coverage so that the current academic session is not affected and continuity of nursing education is maintained. INC reiterates that the quality of nursing education should not be compromised and at the same time the principles of hygiene, social distancing and restricted movements must be strictly advocated by all to ensure the health, safety and security of the students, faculty and staff.

However, the following changes are updated in the abovementioned circulars-

1. Academic Calendar

The dates suggested are based on the extension of lockdown period and restrictions laid down by the GOI and State Governments with specific emphasis on Covid 19 norms and may be re-visited /re-ascertained as per unfolding of Covid conditions in future for taking appropriate action for continuation of academic activities.

1.1 Academic session 2020-2021

Two months extension is granted for conduct of examination ensuring completion of clinical requirements.

Conduct of examinations Annual /Year	September/October 2021
Evaluation and declaration of the result Annual/Year	October/November 2021

उपचर्या शिक्षा के एकसमान मानक प्राप्त करने के लिए प्रयासरत

स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय के तहत सांविधिक निकाय
Statutory Body under the Ministry of Health & Family Welfare

In this regard, it is clarified that due to COVID pandemic in the year 2020, the last date of Admission from INC which was 31st Oct 2020 had to be extended to 31st December 2020 initially and later to 31st March 2021 based on requests from students/Institutions/Universities. Accordingly, the commencement of classes would have been from 1st Nov 2020/1st Jan 2021/1 April 2021 respectively. The exams shall be completed in different batches after completion of academic year as per the admission date as prescribed in the syllabi.

Summer vacation can be counted during lockdown period

1.2 Academic session 2021-2022

Admission process and last date of admission Annual	December 2021 No more extension shall be granted.
Commencement of classes Annual II year onwards	1 st January 2022
Conduct of examination Annual	December 2022

2. Guidelines for Examination

In continuation to the guidelines already issued for conduct of examination for all batches of nursing students, it is clarified that presence of Internal examiners physically is mandatory in the examination, however if the external examiners are unable to travel, they may conduct the exam online. Students who are unable to appear in the examination due to Covid illness or any other reason can appear in the supplementary batch and this will not be counted as an additional attempt.

3. Safety and health of students

(a) Ensuring the safety and health of students, faculty and staff is of paramount importance during the second wave of Corona pandemic and the Universities/Institutions should adopt all possible measures to ensure this. The principles of hygiene and social distancing must be advocated by all at all times and all should be vaccinated at the earliest as per protocols to ensure the health, safety and security of the students, faculty and staff.

स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय के तहत सांविधिक निकाय

Statutory Body under the Ministry of Health & Family Welfare

(b) These guidelines are one time measure applicable only during this academic year due to national pandemic situation. The guidelines are advisory in nature and each University/ Examining Authority may chart out its own plan of action taking into consideration the issues pertaining to COVID-19 Pandemic. Notwithstanding the above Guidelines, every University/Institution has to ensure a suitable plan for the examinations following necessary advisories/guidelines/ directions issued by the Centre/State Government, MHRD or UGC from time to time regarding COVID-19.

The earlier circular on guidelines issued in this regard vide f.no 22-10/2020-INC dated 19th May 2021 may be treated as cancelled.

Lt Col (Dr) Sarvjeet Kaur
Secretary

Copy for information & necessary action:

1. Vice Chancellor of all Universities.
2. Registrars of all State Nursing Council.
3. Examination Boards.
4. Principal of all Schools/Colleges of Nursing.
5. INC website.

Gujarat State Council for Physiotherapy

Gujarat State

ગુજરાત સ્ટેટ કાઉન્સિલ ફોર ફીઝિયોથેરાપી - ગુજરાત રાજ્ય

Government Spine Institute, Civil Hospital Campus, Asarwa, Ahmedabad-380016. Ph. : 079-22684201

ગવર્નમેન્ટ સ્પાઇન ઇન્સ્ટીટ્યુટ, સીવીલ હોસ્પિટલ કમ્પાઉન્ડ, અસારવા, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૧૬. ફોન : ૦૭૯-૨૨૬૮૪૨૦૧

Ref. No. : GSCPT/Guidelines) 835/2021

Date : 27/05/2021

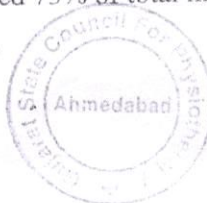
GUIDELINES ON EXAMINATIONS DURING COVID-19 PANDEMIC

The second Covid wave has hit our country badly and there is massive surge in number of corona virus cases across the country/Gujarat State. In view of the unusual circumstances of Covid-19 pandemic and also, Physiotherapy students are constantly working for Covid management, the conduct of examinations is given special consideration to reiterates that the quality of physiotherapy education should not be compromised.

Considering the future of the Physiotherapy students, the following guidelines are being issued by GSCPT for the purpose of University examination.

Guidelines for Examination for academic Year 2020-21

- 1) The examinations of Final Year B. Physiotherapy students will be conducted, by taking appropriate measures in the interest of students. Final Year B. Physiotherapy students will have to compulsorily undergo the Theory and Practical examination. The examining authority may conduct the Theory and Practical examinations of the Final year B. Physiotherapy and announce the results in a time so that internship can be started without delay.
- 2) If situation does not appear to be normal in view of Covid 19 and in case it is not feasible to conduct BPT examination as per the academic calendar of the University, then students (Except Final Year) who have undergone the course shall be permitted to commence their studies for next higher classes and to progress into the next academic year on the basis of internal evaluation and performance in college examinations as per the following grading:
 - a. 50% marks on the basis of the pattern of internal assessment of student.
 - b. 50% marks on the basis of average of performance in college examinations during the entire year (Theory and Practical).
 - c. If average of performance in College examinations during the entire year is not available, 100% evaluation may be done on the basis of internal assessment.
- 3) It is reiterated that no institution shall submit average marks of the test students more than 75%. For example, if 40 students are admitted in a course, the average score of 40 students shall not exceed 75% of total marks.

વી. વ. ઈ. યુ. યુનિ. સુરત
આવક નં. 10577
તારીખ. 28-5-21

Exam
28/5/21

- 4) If the students wish to improve the grades, he/she may appear in special exams as planned by the University/examining body for such subjects during next year by offering one additional improvement opportunity.
- 5) Safety and health of students: Ensuring the safety and health of students, faculty and staff is of paramount importance during second wave of corona pandemic and the universities/Institutions should adopt all possible measures to ensure this. The principles of hygiene and social distancing must be advocated by all at all times and all should be vaccinated at the earliest as per protocols to ensure the health, safety and security of the students, faculty and staff.
- 6) These guidelines are one time measure applicable during current academic year 2020-21 only due to national pandemic situation.
- 7) The guidelines are advisory in nature and each University/ Examining Authority may follow their own plan of action. Every University/ Institution has to ensure a suitable plan for the examinations following necessary advisories/ guidelines/ directions issued by the Centre/State Government, MHRD or UGC from time to time to prevent the spread of COVID-19.

Prakruti

Registrar I/c
Gujarat State Council for Physiotherapy,
Gujarat State

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER -I

Foundation -I

વિષય : પર્યાવરણીય અભ્યાસ (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણ સંરક્ષણનું મહત્વ સમજે.
- (૨) વિદ્યાર્થીઓ પ્રાકૃતિક સંપત્તિનું મહત્વ સમજી અને તેનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરવાની સમજ કેળવે.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓ પોતાની આસપાસના નિવસનતંત્રથી માહિતગાર બને.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓ જૈવવિવિધતાનું મહત્વ સમજે અને તેના સંરક્ષણની બાબતોથી માહિતગાર બને.
- (૫) વિદ્યાર્થી પ્રદૂષણ વિશે ઊંડો ખ્યાલ મેળવી તેના નિયંત્રણ માટે પ્રયત્નો કરતા થાય.
- (૬) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણના સામાજિક પ્રશ્નોથી માહિતગાર બને.

અભ્યાસક્રમ :-

Total credit =30

એકમ - ૧ પર્યાવરણ એટલે શું ?

Credit 3 (૧૦%)

પર્યાવરણનું કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ .
પર્યાવરણ જન-જાગૃતિ

એકમ - ૨ પ્રાકૃતિક સંપત્તિ :-

Credit 9 (૩૦%)

૧. જંગલ સંપત્તિ :-

મહત્વ, ગુજરાતનાં જંગલોના પ્રકારો,
વનઉન્મુલન અને તેના કારણો

૨. જળ સંપત્તિ :-

જળ સંરક્ષણના ઉપાયો

૩. જમીન સંપત્તિ :-

જમીનનું મહત્વ, જમીનની ફળદ્રુપતામાં ઘટાડો , જમીન સંરક્ષણ

૪. ઊર્જા સંપત્તિ :-

ઊર્જાની વધતી જરૂરીયાત , ઊર્જાનું વર્ગીકરણ .

એકમ - ૩ નિવસનતંત્ર એટલે શું ? તેના ઘટકો (૧) જૈવિક (૨) અજૈવિક

Credit 3 (૧૦%)

પરિસ્થિતિ વિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા .

પરિસ્થિતિકીય પિરામીડ : સંખ્યા , જૈવભાર અને ઉર્જાનો પિરામીડ

એકમ - ૪ જૈવવિવિધતા :-

Credit 3 (૧૦%)

વ્યાખ્યા , મહત્વ, જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ

(૧) બાહ્ય પરિસ્થિતિ દ્વારા (૨) આંતરિક વ્યવસ્થા દ્વારા

એકમ - ૫ પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ :-

Credit 6 (૨૦%)

પ્રદૂષણની વ્યાખ્યા .

પ્રદૂષણના પ્રકારો.

૧. વાયુ પ્રદૂષણ :- કારણો, અસર અને અટકાવવાના ઉપાયો

૨. જળ પ્રદૂષણ :- કારણો , અસર અને ઉપાયો .

૩. ધ્વનિ પ્રદૂષણ :- વ્યાખ્યા , કારણો અને નિયંત્રણ

એકમ - ૬ સામાજિક પ્રશ્નો અને પર્યાવરણ :-

Credit 6 (૨૦%)

૧. વસ્તી વધારો અને પર્યાવરણ .

૨. શહેર અને ઉર્જા પ્રશ્ન .

૩. પર્યાવરણ અને આરોગ્ય .

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

(૧) જળ પ્રદૂષિત વિસ્તારોની મુલાકાત લઈ અભ્યાસ કરવો .

Credit 5 (૩૫%)

(૨) રાસાયણિક જંતુનાશકોની અસરનો અભ્યાસ કરવો.

Credit 5 (૩૫%)

(૩) ઉદ્યોગોના કારણે માનવજીવન ઉપર થતા પ્રદૂષણનો અભ્યાસ કરવો

Credit 5 (૩૫%)

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

(૧) પર્યાવરણ શાસ્ત્ર

- બિપીનભાઈ જોષી

(૨) પર્યાવરણ અને ભૂકંપ ઈજનેરી

- ડૉ.એમ.બી.ગોહિલ ,

સનિલ કે.પોપટ , દિવ્યા પી.ગોહિલ

(૩) પર્યાવરણ સાથી

- રમેશ સાવલિયા

(૪) પર્યાવરણ

- ડૉ. એમ.બી.ગોહિલ

દિવ્યા પી.ગોહિલ

(૫) ચાલો જાગીએ પર્યાવરણને બચાવીએ

- ડૉ.રમેશચંદ્ર જે.ભાયાણી

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –II

Foundation –II

Subject : English(02)

(3+0)

Marks -100

Objectives:

- To strengthen the vocabulary of students.
- To strengthen the grammar capacity ability of the students.
- To introduce the students to English Literature.
- To generate interest of the students for English Literature.
- To strengthen the structural capacity of students for grammar

20+30=50

1. Text

Six Tales from Shakespeare- Published by : Macmillan Publication Here the students will learn the first three tragedies of Shakespeare Here Short questions, Reference to context –will be asked

> TRAGEDIES

1. JULIUS CAESAR
2. KING LEAR
3. MACBETH

2. Grammar

1. Types Of Sentence
2. Modal Auxiliary
3. Degree Of Comparison
4. Question Tag

3. Report Writing

4. Translation (Gujarati to English)

Paper style

- Q-1-: Short Question (10 Marks)
- Q-2-: Reference to context (from prescribe text book) (10 Marks)
- Q-3 (A) Identify the types of Sentence. (10 Marks)
(B) Do as Directed. (Modal Auxiliary, Question Tag) (10 Marks)
- Q-4 Degree of Comparison (10 Marks)
- Q-5 (A) Report Writing (10 Marks)
(B) Translation (10 Marks)

Reference books

1. Six Tales from Shakespeare – Published by : Macmillan Publication
2. High School English Grammar -Pub: -Oxford University

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Subject : English (01)

(3+0)

**Foundation –I 2
Marks -100**

70+30=100

Objectives :

1. To strengthen the vocabulary of students .
2. To strengthen the grammar capacity ,ability of the students.
3. To introduce the students to English Literature.

1. Text

Six Tales from Shakespeare – Published by : Macmillan Publication Here the students will learn the first three comedies of Shakespeare Here the short questions, reference to context –will be asked .

➤ **Comedies**

1. THE MERCHANT OF VENICE
2. THE TAMING OF THE SHREW
3. THE TAMPEST

2. Grammar

1. Part of Speech
2. Tenses
3. Articles
4. Prefix –Suffix

3. Letter Writing

(Social and friendly letters only)

Here the students will attempt any one of the letters during the Annual exam.

Paper style

Q-1-: Short Question (10 Marks)

Q-2-: Reference to context (from prescribe text book) (10 Marks)

Q-3 (A) Identify the Parts of Speech. (15 Marks)

(B) Do as Directed. (Article, Prefix-Suffix) (15 Marks)

Q-4 Letter Writing (10 Marks)

Q-5 Fill in the blanks. (Tense) (10 Marks)

Reference books

1. Six Tales from Shakespeare – Published by : Macmillan Publication
2. High School English Grammar -Pub: -Oxford University

Bachelor of Rural Studies(ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

Semester 1

F.Y.B.R.S.

Foundation -14

Subject: Animal Rearing and Management

2+1

marks 100+50=150

હેતુઓ:-

(૧) આ વિષય વિદ્યાર્થીઓને પશુપાલનનું મહત્વ સમજવામાં મદદરૂપ થશે અને સાથે સાથે પશુપાલન સંબંધિત સમસ્યાઓ સમજીને તેની પશુપાલન ક્ષેત્રે મહત્તમ ઉપયોગ કરવાની ક્ષમતા કેળવશે જેથી પશુપાલન એક આર્થિક વ્યવસાય તરીકે વિકસે

સૈદ્ધાંતિક અભ્યાસક્રમ:-

(૧) માનવજીવનમાં પશુપાલનનું મહત્વ.

(૨) ગુજરાત રાજ્યની મહત્વની ગાયો, વિદેશી ગાયો અને ભેંસો ની ઓલાદો તથા તેની ખાસિયતો.

(૩) પશુ વ્યવસ્થાપન :-પશુ ઘરની ડિઝાઇન, પશુ રહેઠાણ ના પ્રકાર.

(૪) ગર્ભવતી ગાય ની સંભાળ, પ્રસવ દરમિયાન અને પ્રસૂતા ગાય ની સંભાળ, તાજા જન્મેલા બચ્ચા ની સંભાળ.

(૫) ખસીકરણ : તેની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને ખસીકરણ નું મહત્વ.

(૬) શીંગડા દૂર કરવા નું મહત્વ અને પદ્ધતિઓ.

(૭) પશુ પોષણ:- તેનું મહત્વ અને ખોરાક આપવા ના ધોરણો તેમજ સાઇલેજ અને ઘાસચારા ની જાળવણી.

(૮) ભારતીય ગાયોનાં અને દૂધ ઉત્પાદનના કારણો અને તેનાં જિવાણુના પગલાંઓ પ્રત્યક્ષ કાર્યો:-

(૧) ગૌશાળાની મુલાકાત લઈ ગાય તથા ભેંસની વિવિધ ઓલાદોની લાક્ષણિકતાઓ વિશે જાણકારી મેળવવી.

(૨) જુદા જુદા પ્રકારના પશુ રહેઠાણો નો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ.

(૩) પશુ રહેઠાણ ની સ્વચ્છતા ની જુદી-જુદી પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરવો.

(૪) ગાભણ ગાય નો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ.

(૫) ખસીકરણ અને શીંગડા દૂર કરવાની પદ્ધતિઓ જાણવી.

(૬) ઋતુ માં આવેલ ગાયના લક્ષણોનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ.

(૭) વિવિધ પ્રકારના ઘાસચારા નો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ

સંદર્ભ ગ્રંથો:-

(૧) પશુ વ્યવસ્થા -અરૂણભાઈ ડી દવે -યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

(૨) પશુ માદા રોગ અને પ્રસૂતિ વિજ્ઞાન ભાગ 1-2-3- શ્રીનિવાસ કોડાગલી-યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.

- (૪) વ્યવહારુ ગોપાલન -કે. સી. શુક્લ-યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
(૫) ગો દર્શન માસિક અંક --પશુપાલન નિયામકની કચેરી ગાંધીનગર.
(૬) ઉચ્ચતર પશુ સંવર્ધન અને પશુચિકિત્સા -બાબુભાઈ અવરાણી
(૭) કૃષિ ગોવિદ્યા અંક.
-

એફ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર - ૧

વિષય :- બાગાયત અને વનવિદ્યા

Mark - 100 + 50 = 150

❖ હેતુ:-

આ વિષયના અભ્યાસ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને બાગાયતના પાયાના સિદ્ધાંતોની જાણકારી અને સમજ મેળવે જેથી તેઓ ગામના બાગાયત સંદર્ભી પશ્ચો સમજીને તેમનો ઉકેલ મેળવી શકે. વધુમાં આ વિષયની જાણકારી મેળવી વિદ્યાર્થી પોતે બાગાયત સંબંધિત કાર્યો સ્વતંત્ર રીતે કરીને તેમની આર્થિક પરિસ્થિતિમાં સુધારો લાવી શકે.

❖ અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :- (Credit 30 & weight 100%)

૧. વનસ્પતિ જીવનો પરિચય, લાક્ષણિકતા (ખૂબીઓ), વનસ્પતિનું વર્ગીકરણ (Lecture - 3) 10 %
૨. માનવજીવનના ખોરાકમાં ફળોનું મહત્વ-આહાર અને પોષક પુરક ખોરાક તરીકે ફળો (Lecture - 3) 10 %
૩. બાગાયત વિષયના પાયાના શબ્દોની સમજ

❖ વ્યાખ્યા અને સમજૂતી :-

(I) બાગાયત (II) ફળવિદ્યા (III) શાકભાજી વિજ્ઞાન (IV) ફુલોની ખેતી (V) જંગલો (VI) બગીચો (VII) મોસમી ફુલો (VIII) વર્ષાયુ ફુલો (IX) ગ્રીનહાઉસ (X) જૈવિક ખાતરો (XI) વનસ્પતિ અંતઃ સ્ત્રાવો (હોર્મોન્સ) (XII) આંખકલમ (XIII) દાબકલમ (XIV) કલમ (XV) નર્સરી.

૪. ફળઉછેર માટે સ્થળની પસંદગી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની પ્રાથમિક બાબતો જેવી કે આબોહવા, જમીન, પાણી અને બીજી સગવડતાઓ.

૫. ફળપાકોનું મહત્વ અને ગુજરાતમાં હાલને બાગાયતી પાકોની સ્થિતિ

પૌષ્ટિકતાની દ્રષ્ટિએ, આર્થિક દ્રષ્ટિએ, પડતર જમીનના વપરાશ, વિદેશી હુંડિયામણની દ્રષ્ટિએ, ફળફળાદી આધારીત ઉદ્યોગોની દ્રષ્ટિએ, રોજગારીની તકો વધારવા, જુદા જુદા હવામાન અને ભૌગોલિક વિસ્તારોના ઉપયોગની દ્રષ્ટિએ સહકારી સંસ્થા અને બજારની દ્રષ્ટિએ.

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. કોલેજ કેમ્પસની જુદી જુદી વનસ્પતિની ઓળખ.
૨. જુદા જુદા ફળોમાં રહેલા પોષક તત્વોની જાણકારી મેળવે.
૩. નજીકના પ્રગતિશીલ ખેડુતની ફળવાડીની મુલાકાત લેવી.

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સામાન્ય કૃષિવિજ્ઞાન - ડૉ. છોટુભાઈ જે પટેલ - યુનિ. ગ્રંથ. નિ. બોર્ડ
૨. ફળવિદ્યા - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી - યુનિ. ગ્રંથ. નિ. બોર્ડ
૩. ફળવિશેષાંક - કૃષિ ગો વિદ્યા. - ગુ. કૃ. યુનિવર્સિટી - આણંદ.

એફ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર - ૧

વિષય :- ગ્રામ વિસ્તરણ - ફાઉન્ડેશન - ૬

Subject: Rural Extension - Foundation -6

(2+1 = 3)

Total Lecture:- 30+15=45 Marks ; - 100. Practical = 50. (Credit - 3)

❖ હેતુઓ :-

- (૧) ગ્રામ વિસ્તરણની પાયાની બાબતો વિદ્યાર્થી સમજે તથા આ બાબતે ગ્રામજનો સુધી કેવી રીતે પહોચાડવી તે બાબત સમજે.
- (૨) ગ્રામજનોની જરૂરીયાત - રસને સમજતાં શીખે.
- (૩) ગ્રામજનો કઈ રીતે નવી બાબતો શીખે છે. અને નવા વિચારો અપનાવે છે. તેની સમજ વિદ્યાર્થી કળવે.

❖ અભ્યાસક્રમ :-

- (૧) વિસ્તરણ શિક્ષણનો અર્થ - વ્યાખ્યા - જરૂરીયાત - કાર્યક્ષેત્ર - તત્વો - સિદ્ધાંતો - તત્વજ્ઞાન.
- (૨) વિસ્તરણ શિક્ષણ પ્રક્રિયાનાં સોપાન, તથા વિસ્તરણ શિક્ષણ અને સામાન્ય શિક્ષણ વચ્ચેનો તફાવત.
- (૩) ભારતીય ગ્રામીણ સમાજ - સમાજના લક્ષણો - સમાજની મુખ્ય પ્રણાલીઓ (૧) સંયુક્ત કુટુંબ (૨) જ્ઞાતિ પ્રથા (૩) ધર્મ અને તે તુટવાના કારણો.
- (૪) ગ્રામજનોને અભિપ્રેરિત (Motivation) કરવાની રીતો પ્રકારો, અભિપ્રેરણા એટલે શું ? અભિપ્રેરણાનાં સિદ્ધાંતો પ્રકારો, અભિપ્રેરિત કરવાની રીતો.
- (૫) શીખવાની પ્રક્રિયા
શીખવું એટલે શું ? શીખવાની પ્રક્રિયાનાં સિદ્ધાંત, શીખવાના માનસિક પગથીયાં, શીખવાની પ્રક્રિયા, શીખવાનો ગ્રામજનોને અનુભવ અને માનવ નવીન બાબતો કેવી રીતે શીખે છે ?
- (૬) વિસ્તરણ કાર્યમાં અનુસરણ કાર્ય (ફોલોઅપ વર્ક) અનુસરણ કાર્યનું મહત્વ - અનુસરણ કાર્યમાં ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો.
- (૭) ગ્રામજનો દ્વારા નવા વિચારો - પ્રવૃત્તિઓને અપનાવવાની પ્રક્રિયા

અપનાવવું એટલે શું ? અપનાવવાની પ્રક્રિયાનાં માનસિક પગથીયાં, અપનાવનાર ખેડૂતોની વ્યક્તિગત ખાસિયતો

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્ય :-

- (૧) ગામની મુખ્ય સમસ્યાઓ સર્વેક્ષણ દ્વારા જાણો અને તેનો અહેવાલ બનાવો.
- (૨) ગામમાં ચર્ચા પદ્ધતિ દ્વારા પ્રશ્નો નાં ઉકેલ મેળવો.
- (૩) ગામ માં સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા પરીવારનો અભ્યાસ કરવો.

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો.

- (૧) વિસ્તરણ શિક્ષણ
લેખક-બાલુભાઈ અવરણી
અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
- (૨) કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ
લેખક:- ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય.
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ.
- (૩) Extension and Communication For Development
O.P. Dahma & O.P. Bhatnagar
Oxford & IBH Publishing Co-Pvt Ltd- New Delhi
Agricultural Extension impact and Assessment
A.K.Singh
Agrobios (India) - Jodhpur
- (૫) Extension Education and Rural Development
Santha Govind, and G. Tamilselvi
Agrobios (India) - Jodhpur.
- (૬) લોક સહયોગથી વિકાસ ભણી
લેખક - અનીલ શાહ
નવભારત સાહિત્ય મંદિર - અમદાવાદ

(૭) ગ્રામ સ્વ વિકાસ

રોલેન્ડ બન્ય - અનુવાદ - બાબુભાઈ અવરાણી

અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.

(૮) ગ્રામીણ વિકાસ

ડૉ. પારૂલ જોષી

અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.

(૯) ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ

એ.જે.શાહ અને જે.કે. દવે.

અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.

(૧૦) ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસનાં સામાજિક પાસાં

એ. જે.શાહ અને જે.કે. દવે

અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Semester- I

F.Y.B.R.S.

વિષય : ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન

(2+1) Marks =100+50

Core-2 174

હેતુઓ :- વિદ્યાર્થીઓ ભારતમાં ગ્રામવિકાસ વ્યવસ્થાપનનું માળખું સમજે તથા વ્યવસ્થાપનની જરૂરિયાત મહત્વ સમજે જેથી ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમોને ઉચિત દિશા આપી શકાય.

અભ્યાસક્રમ :-

(Total Credit 30+15= 45)

એકમ- ૧. ગ્રામવિકાસ વહીવટ અને વ્યવસ્થાપન

Credit-6

- (૧) વહીવટ અને વ્યવસ્થાપનની વ્યાખ્યા, અર્થ મહત્વ,
- (૨) વહીવટ-અને વ્યવસ્થાપન વચ્ચેના તફાવત.
- (૩) વ્યવસ્થાપનના કાર્યો.
- (૪) વહીવટના પ્રકાર કાર્યક્ષેત્ર , સિધ્ધાંતો

એકમ- ૨. ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમોનું વ્યવસ્થાપન

Credit-6

- (૧) ભારતમાં ગ્રામવિકાસનું સરકારી માળખું . વિભાગો કેન્દ્ર તથા રાજ્યસ્તરે.
- (૨) પંચાયતી રાજમાં ગ્રામવિકાસ વ્યવસ્થાપન. ગ્રામપંચાયત, તાલુકા, જીલ્લા પંચાયતોનું માળખું ભૂમિકા.

એકમ-૩. જીલ્લા સ્તરે તથા તાલુકા સ્તરે ગ્રામવિકાસ વ્યવસ્થાપન

Credit-6

૧. જીલ્લા ગ્રામવિકાસ એજન્સી- માળખું, હેતુ ગ્રામવિકાસમાં ભૂમિકા
૨. ટ્રાયબલ સબપ્લાન વ્યવસ્થાપન , હેતુ કાર્યક્રમોનું વ્યવસ્થાપન ટ્રાયબલની વિવિધ યોજનાઓનું સ્વરૂપ જોગવાઈઓ.

એકમ-૪. ગ્રામીણ સમુદાયોના વિકાસ માટેનું વ્યવસ્થાપન

Credit-6

૧. નિગમોની ગ્રામવિકાસમાં ભૂમિકા સત્તા અધિકારો.
૨. ટ્રાયબલ ડેવલપમેન્ટ, રણવિસ્તાર, પહોડી વિસ્તાર, કાંઠા વિસ્તાર વિકાસ માટેનું વ્યવસ્થાપન માળખું અને કામગીરી .

એકમ-૫. ગ્રામવિકાસના નવા અભિગમો તેના ખ્યાલ-અર્થ લાક્ષણિકતા અને મર્યાદાઓ .

Credit-6

૧. વ્યવસાયિક
૨. પ્રવાસન
૩. ગૃહઉદ્યોગ
૪. અન્ય નવા અભિગમો

પ્રેક્ટીકલ:-

૧. જીલ્લા ગ્રામવિકાસ એજન્સીની મુલાકાત-માળખું સમજવું ભૂમિકા જાણવી તથા અમલમાં હોય તે યોજનાઓ વિશે માહિતી મેળવવી.
૨. જીલ્લા તાલુકા સ્તરે ગ્રામવિકાસ યોજના વ્યવસ્થાપન માળખું સમજવું વિભાગોની મુલાકાત લેવી.
૩. તાલુકા પંચાયત જીલ્લા પંચાયતનું વ્યવસ્થાપન માળખું સમિતિ વગેરે વિશે માહિતી મેળવવી.
૪. ટ્રાયબલ સબપ્લાનનું વ્યવસ્થાપન માળખું તેના ઉદ્દેશો તથા વિવિધ કાર્યક્રમો (યોજના)ઓ વિશે જાણકારી મેળવવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. ભારતમાં ગ્રામવિકાસ – પ્રો. એ.જી.શાહ તથા પ્રો. જે.કે. દવે અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૨. ભારતમાં ગ્રામવિકાસના સામાજિક પાસાં પ્રો. એ.જી.શાહ તથા પ્રો. જે.કે. દવે અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૩. ભારતીય ગ્રામ અર્થતંત્ર (વિકાસના પરિપ્રેક્ષ્યમાં) – દિલીપ શાહ યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ અમદાવાદ
૪. વિસ્તરણ શિક્ષણ ભાગ-૧,૨ બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૫. કુદરતી સંપત્તિ વિકાસ – બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૬. ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસ એવં નિયોજન (હિન્દી)– રેખા શર્મા રાવત પ્રકાશન, અમદાવાદ
૭. ગ્રામીણ વિકાસ (હિન્દી) કટારસિંહ રાવત પબ્લીકેશન
સિદ્ધાંત, નિતિયા એવં પ્રબન્ધ) – અનુવાદ યતિન્દ્રસિંહ નઈ દિલ્હી
૮. Rural Development - Katar Sinh Saaxe
(Principles, Policies, & Management) New Delhi
૯. પંચાયત પરિચય (ગુજરાતી બિપિન ચંદ્ર વૈષ્ણવ નવસર્જન પબ્લીકેશન અમદાવાદ
૧૦. આધુનિક મેનેજમેન્ટ નવા પ્રવાહો – ધવલ મહેતા, નવભારત સાહિત્ય મંદિર અમદાવાદ.
૧૧. મેનેજમેન્ટ આધુનિક અભિગમ – ધવલ મહેતા, નવભારત સાહિત્ય મંદિર અમદાવાદ.

(New Syllabus)

ગાંધીવિચારના સિદ્ધાંતો

(Principles Of Gdhiyan thought)

Sem. - 1

Ele. - 2

Credit (3+0)

Total mark : - 30+70=100

- હેતુ :- (૧) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના જીવનના મુળભૂત વિચારોની સમજ મેળવે.
(૨) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીવન અને કાર્ય પરિચયથી પરિચિત થાય.
(૩) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના વિદેશી વિચારગુરુઓ તથા તેમના પુસ્તકોથી પરિચિત થાય.
(૪) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના એકાદશવ્રતોથી પરિચિત થાય.
(૫) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના અર્થતંત્ર વિષયક વિચારોથી પરિચિત થાય.
(૬) વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના રાજકીય વિચારોથી પરિચિત થાય.

અભ્યાસ ક્રમ

એકમ :- ૧

(૧.૧) ગાંધી જીવન અને કાર્ય પરિચય.

એકમ :- ૨

(૨.૧) ગાંધીજી અને સત્યાગ્રહો

એકમ :- ૩ ગાંધીજીના કાર્ય અને વિચાર પર પ્રભાવ પાડનારા વિદેશી વિચારગુરુઓ અને પુસ્તકો

(૩.૧) હેનરી ડેવિડ થોરો

(૩.૨) જ્હોન રસ્કીન

(૩.૩) કાઉન્ટ લીયો ટોલ્સ્ટોય

(૩.૪) શ્રીમદ ભગવદગીતા

(૩.૫) શ્રીમદ રાજચંદ્ર

(૩.૬) ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે

એકમ :- ૪ ગાંધીજીના એકાદશ વ્રતો.

એકમ :- ૫ ગાંધીની દ્રષ્ટિએ આદર્શ ભારતની નવરચના.

(૫.૧) સર્વોદય

(૫.૨) ગ્રામસ્વરાજ

(પ.૩) પંચાયતીરાજ

(પ.૪) ગ્રામોદ્યોગ

(પ.૫) ગ્રામસફાઈ

એકમ :- ૬ ગાંધીના અર્થતંત્ર વિષયક વિચારો

(૬.૧) સ્વાવલંબન

(૬.૨) ગ્રામવ્યવસ્થા

(૬.૩) ખાદી

(૬.૪) ટ્રસ્ટીશીપ નો સિદ્ધાંત

(૬.૫) ગાંધીજીનો યંત્રો પ્રત્યેનો અભિગમ

(૬.૬) શરીરશ્રમ

એકમ :- ૭ ગાંધીજીના રાજકારણ વિષયક વિચારો

(૭.૧) રાજકારણ અને ધર્મ

(૭.૨) વિકેન્દ્રીકરણ

(૭.૩) સહકારી સંસ્થાઓ વિષયક વિચારો

(૭.૪) અસ્પૃશ્યતા નિવારણ

(૭.૫) સ્ત્રીઉનતી

સંદર્ભગ્રંથ	લેખકો	પ્રકાશન
(૧) ગાંધીજી	ઉષા મહેતા	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય અમદાવાદ-૬
(૨) ગાંધીજીનું ધર્મદર્શન	મ. મે. પટેલ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય અમદાવાદ-૬
(૩) બાપુના જીવનવ્રતો	દશરથલાલ શાહ મો.ક.ગાંધી	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ
(૪) મારા સ્વપ્નનું ભારત	ગાંધીજી	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ
(૫) સત્યના પ્રયોગો	મો.ક.ગાંધી	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ

એફ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર - ૧

આરોગ્યશાસ્ત્ર (૦૧)

❖ હેતુઓ :-

વિદ્યાર્થીઓ આરોગ્યના વિવિધ પાસાંઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે અને આરોગ્યલક્ષી વલણ કેળવે તથા ગામડાંના આરોગ્ય વિષયક પ્રશ્નો સમજે.

❖ અભ્યાસક્રમ:-

❖ એકમ ૧:-

૧. આરોગ્યની વ્યાખ્યા અને તેનું મહત્વ.
૨. સ્વાસ્થ્ય બગડવાના કારણો, પાણીજન્ય રોગો અને નિવારવાના પગલાં.
૩. ગામડાંઓની સ્વાસ્થ્ય વિષયક સ્થિતિ.
૪. સારવારના પ્રાથમિક નિયમો.
૫. અકસ્માતના તાત્કાલિક ઉપાયો.
૬. ચેપી રોગોનો પરિચય અને તે રોગોમાં રાખવા જોઈતી કાળજી. (એઈડ્સ, ટી.બી., ક્ષય) મેલેરીયા, ટાઈફોઇડ, કોલેરા, કમળો, કોરોના જેવા રોગો નિયંત્રણના પગલાં.
૭. રોગ નિવારણમાં કુદરતી ઉપચારનો ફાળો.
૮. સુખી કુટુંબ અને સંતતિ નિયમન.
૯. કુપોષણ સમતોલ આહાર અને તેનું મહત્વ.

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સ્વચ્છતા અને આરોગ્ય - શ્રી બળલભાઈ મહેતા
૨. માનવ આરોગ્ય - શ્રી બાપાલાલ ગ. વેદ
૩. માંદગીના મૂળ - ડૉ. શિવ પ્રસાદ ત્રિવેદી
૪. તંદુરસ્તી તમારા હાથમાં - શ્રી દેવેન્દ્ર વોરા

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER -II

Foundation -I

વિષય : પર્યાવરણીય અભ્યાસ (02)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણના વૈશ્વિક પ્રશ્નોથી સભાન બને.
- (૨) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણના વિવિધ કાયદાઓથી જાગૃત બને.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓ જળસંગ્રહની જુદીજુદી પદ્ધતિઓથી માહિતગાર બની જળ સમસ્યાઓના ઉકેલમાં ફાળો આપે.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓ ઘન કચરાના વ્યવસ્થાપન વિશે માહિતી મેળવી તેના નિયંત્રણ કરવાની રીતોથી વાકેફ બને.
- (૫) વિદ્યાર્થીઓ કુદરતી આપત્તિઓનો સામનો કરવાની કાબેલિયત પ્રાપ્ત કરે.
- (૬) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણનું જતન અને સંવર્ધન કરતા શીખે.

અભ્યાસક્રમ :

વિકાસની આંતરિક અવધારણા → પર્યાવરણના પ્રશ્નોનો ઉકેલ.

એકમ -૧ પર્યાવરણના વૈશ્વિક પ્રશ્નો :-

Credit 10 (૩૦%)

૧. તેજાબી વર્ષા (એસિડ રેઇન)
૨. ગ્રીન હાઉસ ઇફેક્ટ.
અર્થ સમજૂતી, ગ્રીન હાઉસ વાયુનાં પ્રકારો, અસરો.
૩. ઓઝોન સ્તરમાં ક્ષતિ અથવા બાકોરા
અર્થ, સમજૂતી, સમીકરણ, ઓઝોન સ્તરની ક્ષતિની અસરો,
ઓઝોન સ્તર બચાવવા શું કરવું જોઈએ.

૪ - જીવાણુનાં બાકોરા અને તેની ગ્રામ્ય ભાગ ઉપર અસર

એકમ - ૨ પર્યાવરણીય કાયદાઓ :-

Credit 2 (૧૦%)

૧. ધી એર એક્ટ
૨. ધી વોટર એક્ટ

એકમ - ૩ ઘનકચરાનું વ્યવસ્થાપન :-

Credit 3 (૧૦%)

અર્થ, કારણો, અસર, નિયમન અને નિયંત્રણ, ઘનકચરામાં સુક્ષ્મ જીવો.

એકમ - ૪ કુદરતી આફતો:-

Credit 8 (૨૫%)

કુદરતી આફતોના પ્રકારો.

૧. ભૂકંપ / ધરતી કંપ
- વ્યાખ્યાઓ :- ભૂકંપ, એપીસેન્ટર, હાઇપો સેન્ટર,
આફ્ટરશોક, સીસ્મોગ્રાફ, સીસ્મોગ્રામ
- ધરતીકંપના પ્રકારો :-
ટેકનોટીક અને નોન ટેકનોટીક
- ભૂકંપ દરમ્યાન મનુષ્યના બચાવ માટેના સામાન્ય સૂચનો.
૨. વાવાઝોડુ :-
ઉદ્ભવ, અસરો, બચાવના પગલા

એકમ - ૫ વિકાસલક્ષી મુદ્દાઓ :-

Credit 7 (૨૫%)

૧. વોટરશેડ યોજના (જળસ્ત્રાવ વિકાસ કાર્યક્રમ)
અર્થ ,જળસંગ્રહની પધ્ધતિઓ,કામંદાઓ .
૨. અસ્થાયી વિકાસથી સ્થાયી વિકાસ તરફ.
૩. સામાજિક વનીકરણ.
૪. ગુજરાતના પર્યાવરણીય પ્રશ્નો અને તેના સંભવિત ઉકેલો

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

- (૧) ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણને કારણે ખેતી ઉપર થયેલ અસરનો અભ્યાસ કરવો.. Credit 5 (૩૫%)
- (૨) વોટરશેડ યોજનાનો અભ્યાસ કરવો . Credit 5 (૩૫%)
- (૩) વાયુ પ્રદૂષણનો અભ્યાસ કરવો . Credit 5 (૩૦%)

સંદર્ભ ગ્રંથ :-

- (૧) પર્યાવરણ શાસ્ત્ર - બિપીનભાઈ જોષી
- (૨) પર્યાવરણ અને ભૂકંપ ઇજનેરી - ડૉ.એમ.બી.ગોહિલ
અનિલ કે પોપટ,દિવ્યા પી.ગોહિલ
- (૩) પર્યાવરણ સાથી - રમેશ સાવલિયા
- (૪) પર્યાવરણ - ડૉ.એમ.બી.ગોહિલ
દિવ્યા પી.ગોહિલ
- (૫) પર્યાવરણ શિક્ષણ - પ્રો.પંકજભાઈ પરમાર (મિસ્ત્રી)

Bachelor of Rural Studies(ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ(

Semester 2

F.Y.B.R.S.

Foundation -4

Subject: Animal Husbandry and Artificial Insemination

2+1

marks 100+50=150

હેતુઓ:-

- (૧) પશુઓ ના જનનાંગો, પ્રજનન તંત્ર અને તેની તંદુરસ્તી ની જાળવણી વિશે જાણે
- (૨) માદા ગરમીમાં આવવાના ચિન્હો તથા ગર્ભધારણ તપાસ વિશે જાણે
- (૩) ભારતના પશુઓની વંધ્યત્વની સમસ્યા વિશે જાણે અને તેના ઉપાયો કરતા શીખે
- (૪) ઉચ્ચ ગુણવત્તા ધરાવતા સારી વિદેશી ઓલાદના પશુઓ દ્વારા સંકરણ કરી પશુઓલાદ સુધારણા નું મહત્વ સમજે
- (૫) કૃત્રિમ બીજદાન અને તેની પદ્ધતિઓ વિશે જાણે સમજે
- (૬) પશુ રોગ અને તેની સારવાર વિશે જાણે

સૈદ્ધાંતિક અભ્યાસક્રમ:-

- (૧) પશુ સંવર્ધન તેનું મહત્વ અને સંવર્ધનની રીતો - આંતરિક અને બાહ્ય સંવર્ધન- વિદેશી ઓલાદો સાથે સંકરણ --લાભાલાભ
- (૨) કૃત્રિમ વીર્યદાન મહત્વ પશુ પ્રજનન તંત્ર નો અભ્યાસ, પશુ ગરમીમાં આવવાના ચિન્હો ,ગાય ગર્ભવતી બન્યા ના ચિન્હો ,ઓળખ ,ગર્ભ પ્રતિરોપણ તકનીક
- (૩) પશુ સ્વાસ્થ્ય:- પશુ ઘરમાં સ્વચ્છતા નું મહત્વ સ્વચ્છતા ની જાળવણી પશુ સ્વાસ્થ્ય અને ઉત્પાદન વચ્ચેનો સંબંધ
- (૪) ગૌ આધારિત પેદાશો અને તેનું માર્કેટિંગ -સજીવ કૃષિમાં તેની ઉપયોગીતા
- (૫) ગુજરાતમાં પશુઓમાં આવતા સામાન્ય રોગો ની જાણકારી, ચિન્હો, રોગ કારકો, અટકાયત અને નિયંત્રણના પગલાઓ
- (૬) ડેરી અને ઉદ્યોગ તરીકે ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં તેનું મહત્વ
- (૭) ભારતની મહત્વની સંસ્થાઓ NDDDB, AMUL, GCMMF
- (૮) સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન મહત્વ પર કરવામાં આવતી પ્રક્રિયાઓ અને દૂધની બનાવટો દહીં ,આઇસક્રીમ, ધીવગેરે

પ્રત્યક્ષ કાર્યો

- (૧) કૃત્રિમ વીર્યદાન પદ્ધતિનો અભ્યાસ કરવો
- (૨) પશુઓની શરીરની પ્રક્રિયાઓ નાડીના ધબકારા, શ્વાસોશ્વાસ ,ટેમ્પરેચર માપવું વગેરે પ્રત્યક્ષ શીખવું

(૩) બીમાર પશુઓની સારવાર કરવી

(૪) દૂધ ઉત્પાદન અને દૂધ દોહન નું પ્રત્યક્ષ અવલોકન કરવું

સંદર્ભ ગ્રંથો

(૧) પશુ સંવર્ધન --આર.કે શુક્લ --યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

(૨) પશુ વ્યવસ્થા --અરૂણભાઈ ડી દવે અને લક્ષ્મણભાઈ પટેલ-- યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

(૩) વ્યવહારો ગોપાલન== કેસી શુક્લ-- યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

(૪) પશુ માદા રોગ અને પ્રસૂતિ વિજ્ઞાન ભાગ 1-2-3 શ્રીનિવાસ કોડાગલી અને બીકે ભાવસાર -યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

(૫) ઉચ્ચતર પશુ સંવર્ધન અને પશુચિકિત્સા --બાબુભાઈ અવરાણી --અનડા પ્રકાશન

(૬) ડેરી વિજ્ઞાન ભાગ ૧ અને ૨-- ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ

(૭) કૃષિ ગોવિદ્યા અને ગોદર્શન' માસિક

એફ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર - ૨

વિષય- બાગાયત અને વનવિદ્યા

❖ હેતુ:-

૧. જંગલોનું પાયાનું જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓ મેળવે.
૨. વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતના જંગલ વિસ્તારોની જાણકારી મેળવે.
૩. પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ વૃક્ષોનું મહત્વ સમજે.

❖ અભ્યાસક્રમ:- (સૈદ્ધાંતિક)

૧. જંગલો (વનો) - અર્થ, મહત્વ અને ઉપયોગિતાઓ
૨. ગુજરાતના જંગલો:-
 - (૧) ઉત્તર ગુજરાતના જંગલો
 - (૨) મધ્ય ગુજરાતના જંગલો
 - (૩) દક્ષિણ ગુજરાતના જંગલો
 - (૪) ગીરના જંગલો
૩. જંગલની મુખ્ય અને ગૌણ પેદાશો
 - (૧) મધ
 - (૨) લાખ
 - (૩) રેઝિન (ગુંદર)
 - (૪) વાંસ
 - (૫) તિમરુપાન
૪. જંગલના વૃક્ષોની ઔષધિય ઉપયોગિતાઓ
 - (૧) વાંસ
 - (૨) ખેર
 - (૩) સાગ
 - (૪) સીસમ

- (પ) બાવળ
- (ફ) મહુડો
- (ભ) લીમડો
- (લ) ચંદન
- (લ) અર્જુન સાદડ

(૧૦) આમળા

(૧૧) હરડે

(૧૨) બહેડાં

૫. જંગલ સંરક્ષણ

(૧) આગથી

(૨) પ્રાણીઓથી

(૩) માનવજાતથી

(૪) રોગ – જીવાતોથી

(૫) પરોપજીવીઓથી

૬. જંગલના વૃક્ષોની વૈજ્ઞાનિક ખેતીપદ્ધતિ

(૧) દેશી બાવળ

(૨) રતનજયોત (જેટ્રોફ)

(૩) લીમડો.

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. નજીકના જંગલ વિસ્તારની મુલાકાત લઈ લાક્ષણિકતાઓ સમજે.
૨. જંગલની ગૌણ પેદાશોની ઓળખ કરી ઉપયોગિતાઓ સમજે.
૩. જંગલના જુદા જુદા વૃક્ષોને ઔષધિય ઉપયોગિતાઓ સમજે.

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો :-

- ૧ ભારતના જંગલો – અગ્રવાલ વી.પી. (૧૯૮૫)
૨. ભારતના જંગલો – દિવેદી એ.પી. (૧૯૮૦)
૩. વૃક્ષોની ખેતી – આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી – આણંદ.

એફ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર – ૨

વિષય :- ગ્રામ વિસ્તરણ – ફાઉન્ડેશન – ૬

Subject: Rural Extension - Foundation -6

(2+1 = 3)

Total Lecture:- 30+15=45 Marks ;- 100. Practical = 50. (Credit - 3)

❖ હેતુઓ :-

૧. સ્થાનિક નેતા દ્વારા વિસ્તરણ કાર્યક્રમો કઈ રીતે કરવા તેની વિદ્યાર્થીઓ સમજ કેળવે.
૨. વિદ્યાર્થીઓ પાસે જે જ્ઞાન આવડકત પ્રશ્નોના ઉપાયો છે તે ગ્રામજનો – સમાજ સુધી કઈ રીતે પહોચાડવા ? તેની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને ઉપયોગ વિદ્યાર્થીઓ સમજે.
૩. સારા વિસ્તરણ કાર્યકર બનવા માટેની લાયકાત વિદ્યાર્થીઓમાં કેળવાય.
૪. ગ્રામ સંગઠનોની રચના, ઉપયોગિતા વિદ્યાર્થીઓ સમજે.
૫. વિદ્યાર્થીએ પ્રથમ વખત ગામ પ્રવેશ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જાણી – સમજે.

❖ અભ્યાસક્રમ:-

૧. વિસ્તરણ કાર્યમાં નેતૃત્વ
નેતા એટલે શું ? નેતૃત્વ એટલે શું ? નેતૃત્વના પ્રકારો, નેતૃત્વના કાર્યમાં સ્થાનિક નેતા ઓ દ્વારા કાર્ય કરવાના ફાયદા તથા કાર્ય દરમ્યાન લક્ષમાં રાખવાની બાબતો – વિસ્તરણ શિક્ષણની પ્રવૃત્તિમાં નેતાઓનો ઉપયોગ – સ્થાનિક નેતાઓની પસંદગીઓ અને સ્થાનિક નેતાની તાલીમ.
૨. વિસ્તરણ કાર્યમાં ઉપયોગી વિસ્તરણ પદ્ધતિઓ
 - (૧) વ્યક્તિગત સંપર્ક પદ્ધતિ
 - (૨) જુથ સંપર્ક પદ્ધતિ
 - (૩) સમુહ સંપર્ક પદ્ધતિ.
૩. વિસ્તરણ કાર્ય માં પ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો નો ઉપયોગ
વિવિધ દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો નો પરિચય, તથા દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો નું વ્યવહારીક અર્થ મનોવૈજ્ઞાનિક મહત્વ- અને તેની વિસ્તરણ કાર્ય માં ઉપયોગિતા.
૪. વિસ્તરણ કાર્યકર નાં ગુણો – લાક્ષણીકતા.
 - (૧) વિસ્તરણ કાર્યકર નું કર્તવ્ય.
 - (૨) વિસ્તરણ કાર્યકર નાં ગુણો અર્થ લક્ષણો અને ફરજો.

૭. વ્યવસાયીક સમાજકાર્ય નાં આધાર સ્તંભ

લેખક – આનંદીબેન પટેલ

વ્યવસાયીક અભિવૃત્તિ પ્રકાશન

આંગન ટાવર – અમદાવાદ

૮. Extension Education and Rural Development

Santha Govind , G.Tamilselvi and other.

Agrobias (india) - Jodhpur

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER -II

CORE -4

વિષય :- ગ્રામવિકાસ અને વ્યવસ્થાપન

(3 +1) Marks -100 +50

હેતુ :- ભારતીય અર્થતંત્રમાં કૃષિનું ગ્રામવિકાસમાં મહત્વ સમજે માનવ સંશોધન અને ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમમાં સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ તથા સહકારી સંસ્થાઓનું મહત્વ સમજે.

અભ્યાસક્રમ :-

Total Credit - 30+15=45

એકમ ૧ : કૃષિ વ્યવસ્થાપન

Credit - 6

૧. ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં ખેતીની ભૂમિકા, મહત્વ
૨. ખેત ઉત્પાદકતા વૃદ્ધિના ઉપાયો
૩. વ્યવસ્થાપનનું કૃષિક્ષેત્રમાં મહત્વ, વ્યવસ્થાપનના મૂળતત્વો તથા ઉપયોગીતા અને મર્યાદાઓ

એકમ ૨ : માનવ સંશોધન

Credit - 6

૧. માનવ સંશોધન પરિકલ્પના અર્થ
૨. માનવ સંશોધન અને વિકાસના આંતર સંબંધ
૩. ગ્રામવિકાસમાં માનવ સંશોધનનું મહત્વ

એકમ ૩ : ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમોનું વ્યવસ્થાપન

Credit - 6

૧. ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમની સફળતામાં વ્યવસ્થાપનની પાસાંઓની ભૂમિકા, ઉપયોગીતા અને મર્યાદા
૨. વ્યવસ્થાપનનાં પાસાં આયોજન, અમલીકરણ ટેમરેખ, મૂલ્યાંકન

એકમ ૪ : ગ્રામવિકાસમાં N.G.O. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની ભૂમિકા

Credit - 6

૧. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓના સ્વરૂપ, પ્રકાર
૨. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની ગ્રામવિકાસમાં ભૂમિકા મહત્વ અને મર્યાદા
૩. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાની રચના પેટાકાયદા રજિસ્ટ્રેશનની પ્રક્રિયા

એકમ ૫ : સહકારી સંસ્થાઓ અને ગ્રામવિકાસ

Credit - 6

૧. સહકારી સંસ્થાઓના પ્રકાર
૨. સહકારી મંડળી પેટાકાયદા રચના રજિસ્ટ્રેશન પ્રક્રિયા
૩. ગ્રામ વિકાસમાં સહકારી સંસ્થાઓની ભૂમિકા શક્યતાઓ મહત્વ, મર્યાદાઓ

પ્રોક્ટીકલ :-

Credit - 15

૧. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાની મુલાકાત તેની રચના માળખું સમજવું. ગ્રામવિકાસ પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવી અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાના પાંચ વર્ષના પ્રવૃત્તિ અહેવાલ અને હિસાબોનો અભ્યાસ કરવો.
૨. તાલુકા કે જિલ્લામાં ગ્રામવિકાસ ક્ષેત્રે કામ કરતી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની માહિતી મેળવવી તેનું સ્વરૂપ કાર્યો સમજવા.
૩. સહકારી મંડળીઓ સંઘોની મુલાકાત લેવી વ્યવસ્થાપન માળખું સમજવું કામગીરી અંગે.

સંદર્ભ ગ્રંથો કોર-૪

૧. ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ	બાબુભાઈ અવરાણી	અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૨ કુદરતી સંશોધન અને વ્યવસ્થાપન	બાબુભાઈ અવરાણી	અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
૩ ભારતીય ગ્રામિણ અર્થવ્યવસ્થા (હિન્દી)	ડો. ઉગ્રમોહન જા ડા. રામપ્રવેશસિંહ	સત્યમ પબ્લીકેશન હાઉસ ન્યૂ દિલ્હી નઈ દિલ્હી
૪ ગ્રામિણ વિકાસ (હિન્દી)	કટારસિંહ	રાવત પ્રકાશન, અમદાવાદ
૫ ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસ એવં પથાર્થ ઓર યુનૌતિયાં (હિન્દી)	રાજીવ પાઠક	રજત પ્રકાશન, નઈ દિલ્હી
૬ ગ્રામીણ વિકાસ એવં નિયોજન (હિન્દી)	રેખા શર્મા	રાવત પ્રકાશન, અમદાવાદ
૭. Indian Rural Economy	Dr. R.C.Meena	Shri Nivas Publication, New Delhi

એકમ :- ૨ રચનાત્મક કાર્યક્રમ પ્રત્યેનો ગાંધીવાદી અભિગમ

(૨.૧) અહિંસક અભિગમ

(૨.૨) અંત્યોદય અભિગમ

(૨.૩) સામુહિક અભિગમ

(૨.૪) ક્રાંતિકારી અભિગમ

(૨.૫) લાગણીશીલ અભિગમ

એકમ :- ૩ ગાંધીજી અને શિક્ષણ:-

(૩.૧) નઈ તાલીમ અને પાયાની કેળવણી

એકમ-૪ ગાંધીજીના ધર્મવિષયક વિચારો

એકમ- ૫ આજના ભારતના સંદર્ભમાં ગાંધીજીના વિચારોની પ્રસ્તુતા.

(૫.૧) સામાજિકસ્થિતિ અને વ્યવસ્થા

(૫.૨) આર્થિકસ્થિતિ અને વ્યવસ્થા

(૫.૩) રાજકીયસ્થિતિ અને વ્યવસ્થા

એકમ-૬ :- રચનાત્મક કાર્યકર્તાઓ

(૬.૧) ઠક્કરબાપા

(૬.૨) વિનોબાભાવે

(૬.૩) જુગતરામ દવે

(૬.૪) બબલભાઈ મહેતા

સંદર્ભગ્રંથ :-

પુસ્તકનું નામ	લેખકો	પ્રકાશક
(૧) રચનાત્મક કાર્યક્રમ	મો.ક.ગાંધી	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર , અમદાવાદ
(૨)ગાંધીજીનું ધર્મદર્શન	પ્રો.મ.જો. પટેલ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ, અમદાવાદ- ૬
(૩) સત્યના પ્રયોગો	મો.ક.ગાંધી	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર , અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – III

Foundation-2/1

Marks – 100

Subject: English

(3)

Objectives:

1. To strengthen the vocabulary of students.
2. To strengthen the grammar capacity, ability of the students.
3. To introduce the students to English Literature.
4. To generate interest of the students for English Literature.
5. To strengthen the structural ability of the students.

40/30 > 100

Theory 1.

Text:-Let's go home and Other stories Ed. –Meenakshi Mukharjee, Pub: -Orient Long man Note:-

1. A Shadow
2. Green Parrots in a Cage
3. Portrait of a Lady
4. The Meeting Pool
5. Let's go Home

2. Grammar

- 1.Active – Passive Voice
- 2.Dialogue Writing
- 3.Essay Writing
- 4.Punctuation
5. The Sentence (Simple,Compound,Complex)

Paper style

- Q-1:- Short Question (10 Marks)
Q-2:- Reference to context (from prescribe text book) (10 Marks)
Q-3 (A) Active-Passive Voice. (10 Marks)
(B) Punctuation (10 Marks)
Q-4 The Sentence (Simple,Compound,Complex) (10 Marks)
Q-5 (A) Dialogue Writing (10 Marks)
(B) Essay Writing (10 Marks)

Reference books:

1. Let's go home and Other stories- Ed. –Meenakshi Mukharjee, Pub: -Orient Long man
2. High School English Grammar -Pub: -Oxford University

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – IV

Subject: English

(3)

Foundation-2

Marks – 100

Objectives:

1. To strengthen the vocabulary of students.
2. To strengthen the grammar capacity, ability of the students.
3. To introduce the students to English Literature.
4. To generate interest of the students for English Literature.
5. To strengthen the structural ability of the students.

70+30=100

Theory 1.

Text:-Let's go home and other stories Ed. –Meenakshi Mukharjee, Pub: -Orient Long man Note:-

1. Circus Cat, Alley Cat
2. The Terrorist
3. The Death of a Hero
4. White Dove
5. Photographs

2. Grammar

1. Preposition
2. Reported Speech
3. Summarizing
4. Application Writing

Paper style

- Q-1-: Short Question (10 Marks)
Q-2-: Reference to context (from prescribe text book) (10 Marks)
Q-3 (A) Reported Speech. (10 Marks)
(B) Preposition (10 Marks)
Q-4 Application (10 Marks)
Q-5 (A) Summarizing (10 Marks)
(B) E-Mail Writing (10 Marks)

Reference books

1. Let's go home and Other stories- Ed. –Meenakshi Mukharjee, Pub: -Orient Long man
2. High School English Grammar -Pub: -Oxford University

સુભાષિણ સુભાષિણ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – III

Foundation-1/2

Subject: Computer education

(2+1)

Title: - Fundamentals of Computer

Marks-100+50

Objectives:-

Design a course with objectives of

- (i) student aware with fundamental knowledge of computer
- (ii) Student gets knowledge of basic term and importance of computer so that it can be useful in his further study.

Theory:

1. Introduction of computer

- (i) Definitions
- (ii) History
- (iii) Characteristics of computer (A. speed B. accuracy C. memory capacity D. reliability E. continuous work)
- (iv) Limitation of computer (electric power, user, program command)

2. Basic application of computer

(A. Scientific research B. business application C. entertainment D. communication E. medicine F. engineering G. publication H. banks. I. games J. education K. accounting L. agriculture)

3. Component of Computer System

- (i) Input devices (A. key board B. mouse C. scanner)
- (ii) Central processing unit (CPU) (A. Memory unit B. control unit (CU) C. arithmetical and logic unit (ALU))
- (iii) Output device
(A. monitor (VDU, LCD, LED) B. printer (types of printer),
C. plotter D, speaker)

4. Types of computer

- (i) Analog computers
- (ii) Digital computer (A. micro. B. mini .C. main frame D. super computer)

5. Software

- (i) Application soft ware (word. Excel. Power Point. Tally etc.)
- (ii) System software
- (iii) Computer language (brief)

6. Type of memory

- (i) Internal memory (primary memory)
- (ii) External memory (secondary memory)
(Floppy disk, hard disk, CD, DVD , pen drive, magnetic tap)

7. Virus and Antivirus

- (i) What is Virus?
- (ii) Characteristic of Virus.
- (iii) Types of Virus:
- (iv) How to Enter the Virus.
- (v) How to prevent from the Virus.
- (vi) Antivirus software.

References:-

1. Basic Computer Application - H. B. Bhadka, Dr. N. N. Jani, Dr. G. R. Kulkarni
2. Computer Parichay - Computer Jagat
3. Computer Fundamentals
4. CCC+ -Computer world

એસ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર - ૩

વિષય :- ગ્રામ વિસ્તરણ - કોર - ૧

Subject: Rural Extension - Core -1

(2+1 = 3)

Total Credit :- 30+15=45 Marks ;- 100. Practical = 50. (Credit - 3)

❖ હેતુઓ :-

૧. ગ્રામ્યક્ષેત્રે પ્રવર્તમાન સાંસ્કૃતિક પરિબળોનો પરિચય વિદ્યાર્થી કેળવે અને તેને લક્ષમાં લઈ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિ ગોઠવે.
 ૨. ગ્રામીણ વિકાસમાં સ્વૈચ્છીક સંસ્થાની અગત્યતા વિદ્યાર્થી સમજે અને તેને વિસ્તરણ કાર્યમાં સાકળે.
 ૩. વિવિધ સરકારી સંસ્થાઓનો પરિચય કેળવે અને વિસ્તરણ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરતાં વિદ્યાર્થી શીખે.
૧. વિસ્તરણ કાર્યમાં સ્થાનિક સાંસ્કૃતિક પરિબળો.
ગ્રામ સંસ્કૃતિ એટલે શું? ગામના વિવિધ સાંસ્કૃતિક પરિબળો - તેનું વિસ્તરણ કાર્યમાં મહત્વ.
 ૨. વિસ્તરણ કાર્યમાં સ્વૈચ્છીક સંસ્થાઓ
સ્વૈચ્છીક સંસ્થા એટલે શું? સ્વૈચ્છીક સંસ્થાની ઐતિહાસિક ભુમિકા - સંસ્થાનાં કાર્યોને આધારે વર્ગીકરણ - સ્વૈચ્છીક સંસ્થાની મુશ્કેલીઓ અને ગ્રામ વિકાસમાં સ્વૈચ્છીક સંસ્થાની જરૂરીયાપ અને સ્વૈચ્છીક સંસ્થા નું મહત્વ.
 ૩. ગ્રામ વિકાસનાં કાર્યક્રમોનો અમલ કરતી સરકારી સંસ્થાઓનો પરિચય.
(અ) જિલ્લા ગ્રામ વિકાસ એજન્સીની રચના અને કાર્યો.
(ખ) તાલુકા પંચાયતનું વિસ્તરણ માળખું
(ક) ટ્રાઈબલ સબ પ્લાન ની રચના અને કાર્યો.
 ૪. વિસ્તરણ કાર્યક્રમનું આયોજન.
કાર્યક્રમ આયોજનનું વિસ્તરણ કાર્યમાં મહત્વ - આયોજન ની પ્રક્રિયા - આયોજનનાં સિદ્ધાંતો અને આયોજનના પગથીયાં.

૫. વિસ્તરણ કાર્યક્રમનો અમલ અને મુલ્યાંકન

વિસ્તરણ કાર્યક્રમનાં અમલ સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો અમલમાં ઉપયોગી વિસ્તરણ શિક્ષણની પદ્ધતિઓ – કાર્યક્રમ મુલ્યાંકન નું મહત્વ અને તેની જરૂરીયાત – કાર્યક્રમ ચક્ર અને મુલ્યાંકન ની વિવિધ પદ્ધતિઓ.

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્ય:–

૧. ગામનાં સંદર્ભ એક વિકાસ કાર્યક્રમનું આયોજન તૈયાર કરવું.
૨. સ્વૈચ્છીક સંસ્થાની મુલાકાત લઈને ત્યાં ચાલતાં ગ્રામ વિકાસ કાર્યક્ષેત્ર નું મુલ્યાંકન કરવું અને સંસ્થા તથા કાર્યક્રમ અંગે અહેવાલ બનાવવો.
૩. જિલ્લા ગ્રામ વિકાસ એજન્સી ની મુલાકાત લેવી અને યોજના ઓની માહિતી મેળવવી.

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો :–

૧. કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ
લેખક – ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય.
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – અમદાવાદ.
૨. વિસ્તરણ શિક્ષણ
લેખક : બાબુભાઈ અવરાણી
અનડા પ્રકાશન – અમદાવાદ.
૩. ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ
લેખક : બાબુભાઈ અવરાણી
અનડા પ્રકાશન – અમદાવાદ.
૪. ગ્રામીણ વિકાસ (હિન્દી)
ડૉ. કટારસિંહ
Rawat Publication - Jaipur.
૫. કુદરતી સંપત્તિ – વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન.
લેખક : બાબુભાઈ અવરાણી
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – અમદાવાદ.

૬. ગ્રામીણ વિકાસ.
ડૉ. પારૂલ જોષી
અનડા પ્રકાશન – અમદાવાદ.
૭. Extension Education and Rural Development
Santha Govind, G - Tamilselvi and other.
Agrobios (India) - Jodhpur.
૮. Extension Communication and Management
G.L. Ray
Kaliyani Publishers - New Delhi.
૯. ગુજરાતમાં પંચાયતી રાજ- ગ્રામ વિકાસના કાર્યક્રમો અને લોક ઉપયોગી યોજનાઓ
લેખક : એચ.બી.ઠક્કર
ફાલ્ગુન પ્રકાશન – અમદાવાદ.
૧૦. બીન સરકારી સંસ્થાઓ
યોજના – માસીક – નવેમ્બર –૨૦૧૧

202121526 GRIC02 E

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – III

CORE – 50 /

Subject: Rural Development & Management

(2+1)

Title: - Planning for Rural Development Marks-100+50

Objectives:-

- (i) Identify the role of planning.
- (ii) Elaborate some of the development planning theories.
- (iii) Explain the meaning of projects and projects cycles.
- (iv) Discuss the concept of resources
- (v) Give the evolution and development of planning experience in India.

Theory:

1 Introduction

2. Need for Planning

- (i) The need for Planning in India

3. Planning & Rural Development : An Overview

4. Theories & Techniques of Planning

- (i) Theories of Regional Development Planning
- (ii) Rural Development Planning Methodology
- (iii) Growth Centre Approach
- (iv) Area Development Approach
- (v) Integrated Rural Development Approach

5. Development Programmes & Planning

- (i) Advantages and Disadvantages of Development Planning

6. Rural Development Planning in India : A Brief Retrospective

- (i) The Early Years of Planning
- (ii) Role of Planning During the Years of Crises
- (iii) Planning & Agriculture Transformation
- (iv) Poverty Alleviation & Indian Planning
- (v) The Task Ahead

7. Grassroots Level Planning (Including Block Level Planning)

Practical:-

1. To visit block level office and prepare the report of block level Planning.
2. Prepare a report about integrated grassroots level Development Programmes Planning.
3. Prepare a report of overall development Planning Programme for a particular Village.

Reference:-

1. Chakravarty, Sukhamoy (1987), Development Planning, The Indian Experience, Oxford
2. Ghatak Subrata (1986), An Introduction to development Economies, Allen and Unwin, London
3. Misra S.N. (1984) Rural Development Planning, Satvahan Publication, New delhi.

BACHELOR OF RURAL STUDIES (and Para Professional)
S.V.D.R.S.

CORSE-~~1000~~-2

SEMESTER-III

Subject: Animal Husbandry (optional)

201 Marks -100:50-150

Title: Dairy Farming

શિષ્ય: દુધની ખેતી

વેતુશ્ય:-

- (૧) ડેરી કાર્મિંગની ખાયાની બાબતો જાણે.
- (૨) ડેરી કાર્મની શરૂઆત કરતાં પહેલાં ખાયામાં રાખવાની ખાયાની જરૂરિયાતો વિશે જાણે.
- (૩) પશુ પસંદગીની રીતો અને પશુ પસંદ કરતી વખતે ખાયામાં રાખવાની બાબતો વિશે જાણે.
- (૪) ખાસતીયા ખેતીના પ્રકારો, દૂધ ઉત્પાદન અને નકાની ગણતરીના પ્રકારો તથા તેઓનો સાબંધ.
- (૫) ડેરી કાર્મ/ગોશાળાની કિનચર્યાનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરે.

સેમ્પલિક:-

- (૧) ભારતમાં ડેરી ઉદ્યોગની વર્તમાન સ્થિતિ, શક્યતાઓ અને મહત્વ/અમદાવાદ. ક્રેડિટ -૪- ૧૫%
- (૨) ડેરી કાર્મની શરૂઆત કરતી વખતે ખાયામાં રાખવાના મુદ્દા, ડેરીકાર્મ નું આયોજન. ક્રેડિટ -૪- ૧૫%
- (૩) દૂધાળ પશુની પસંદગી વખતે ખાયામાં રાખવાના મહત્વના મુદ્દા. ક્રેડિટ -૩- ૧૦%
- (૪) ડેરીઉદ્યોગના પ્રકારો:-મિશ્રખેતી/ખેતીસાથે પશુપાલન, ખાસપ્રકારના પ્રાઇવેટ ડેરી કાર્મ, પશુમેળા, સામુહિકકાર્મ. ક્રેડિટ -૪- ૧૫%
- (૫) નક્કર પશુપાલનમાં ઊંચા દૂધ ઉત્પાદનની સતત જાળવણી અને ખાયામાં રાખવાના મહત્વના મુદ્દા. ક્રેડિટ -૪- ૧૦%
- (૬) નક્કર પશુપાલન માટે ખાયામાં રાખવાની મહત્વની બાબતો. ક્રેડિટ -૪- ૧૦%
- (૭) ઉનાળો, શિયાળો અને ચોમાસામાં ડેરીનાં પશુઓની કળજ અને વ્યવસ્થાપન. ક્રેડિટ -૪- ૧૫%
- (૮) ગોશાળા /ડેરીકાર્મનું દૈનિક રૂટીન કાર્ય-દિનચર્યા. ક્રેડિટ -૩- ૧૦%

પ્રત્યક્ષકાર્યો:-

- (૧) ડેરીકાર્મ /ગોશાળાની દિનચર્યાનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરી તેમાં ચાલતાં કાર્યો નો અહેવાલ તૈયાર કરવો.
- (૨) સામુહિક ડેરી કાર્મ/ગોશાળાની મુલાકાત લઈ તેનો અભ્યાસ કરી તેમાં ચાલતાં કાર્યોનો અહેવાલ તૈયાર કરવો.

સંદર્ભગ્રંથો:-

- (૧) પશુ વ્યવસ્થા- અરુણભાઈ ડી.દેવ અને લક્ષ્મણભાઈ પટેલ. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- (૨) વ્યવહારુ ગોપાલન- સ્વ.શ્રી કૃષ્ણલાલ છોટાલાલ શુક્લ. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- (૩) ઉચ્ચતર પશુ સંવર્ધન અને પશુ ગિફ્ટિસા-ભાબુભાઈ અવરાણી-અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૪) અર્થશાસ્ત્ર અને પશુબજાર વ્યવસ્થા-૧૯૭૪-શ્રી મુકિતશંકર મં.દેસાઈ. યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- (૫) ડેરીવિજ્ઞાન-ભાગ-૧, ધોરણ-૧૧ અને ડેરીવિજ્ઞાન- ભાગ-૨, ધોરણ-૧૨. (વ્યવસાય લક્ષી પ્રવાહ માટે) શ્રી ભાબુભાઈ અવરાણી. અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.

(૬) "ગોદર્શન" માસિક -પશુપાલન નિયામકશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય ગાંધીનગર.

(૭) "કૃષિ ગોવિદ્યા" માસિક- કૃષિ ગોવિદ્યા ભવન આણંદ.

(૮) A Text book of Animal Husbandry. -G.C.Benerjee. —Oxford & IBH Publication Co-pvt ltd. New Delhi.

(૯) A Hand Book of Animal Husbandry. -ICAR New Delhi.

(૧૦) A Hand Book of Animal Science —Amdandu Chakrabarti

(૧૧) Animal Husbandry and Dairy Science- Jagdish Prasad.

(૧૨) Priciples and practices of Dairy Farm Management —Jagdish Prasad.

૪. વન વિભાગની પ્રવૃત્તિઓ –
૧. વનસંરક્ષણ અને વિકાસ
 ૨. જંગલ વ્યવસ્થાપનમાં લોકભાગીદારી
 ૩. સામાજિક વનીકરણ
 ૪. વન્યજીવ સંરક્ષણ(સેન્યૂરી)
 ૫. જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ
 ૬. વન સંશોધન
 ૭. વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ
૫. વન્ય વૃક્ષોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ
૧. સેવન
 ૨. સાગ
 ૩. વાંસ

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. નજીકના કૃષિવન ની મુલાકાત લેવી.
૨. નજીકના જંગલખાતાની નર્સરીની મુલાકાત લઈ નર્સરીના કાર્યોથી પરિચય મેળવે.
૩. નજીકના જંગલની મુલાકાત લઈ વનવિભાગની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની જાણકારી મેળવે.

❖ સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ભારતના જંગલો – અગ્રવાલ વી.પી.(૧૯૮૫)
૨. ભારતના જંગલો – દ્વિવેદી એ.પી. (૧૯૮૦)
૩. વૃક્ષોની ખેતી – આણંદ કૃ.યુનિ. – આણંદ

એકમ :-૫

પંચાયતરાજના હેતુ- ઉદ્દેશો

- (પ.૧) સત્તાનું લોકશાહી વિકેન્દ્રીકરણનો હેતુ
(પ.૨) સામુદાયિક વિકાસ કાર્યક્રમોને પુનર્જીવિત કરવાનો હેતુ.
(પ.૩) ગ્રામવિકાસના કાર્યક્રમોમાં લોકોની ભાગીદારી વધારવાનો હેતુ
(પ.૪) ગામડાંનું નવમિલન કરવાનો હેતુ

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

પુસ્તકનું નામ	લેખક/લેખકો	પ્રકાશક
૧. ૭૩માં બંધારણીય સુધારા પચાદ ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં. ૧૦૨ થી ૧૨૩)	રમેશ મ. શાહ પ્રા. બલદેવ આગજા	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૨. ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં. ૧૦૧ થી ૧૦૪)	પ્રા. બી. સી. શાહ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૩. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ-વિસ્તરણ (પાના નં. ૮૭ થી ૯૩)	બાબુભાઈ આવરાણી	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ
૪. ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર (પાના નં. ૧૪૭ થી ૧૬૧)	એ. જી. શાહ, જે. કે. દવે	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ
૫. ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસનાં સામાજીક પાસા (પાના નં. ૯૫ થી ૯૮)	એ. જી. શાહ, જે. કે. દવે	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ

❖ સંદર્ભ ગ્રંથો :

૧. સ્ત્રીનો બદલાતો દરજ્જો અને ભૂમિકા
૨. સ્ત્રીઓની સમસ્યાઓ
૩. ભારતીય સમાજના સ્ત્રીઓનો દરજ્જો
૪. સામાજિક સમસ્યાઓ.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – IV

Foundation-1

Subject: Computer Education

(2+1)

Title: - Computer Application

Marks-100+50

Objectives:-

Design a course with objectives of:

- (i) Student aware with fundamental knowledge of computer.
- (ii) Student gets knowledge of basic term and importance of computer so that it can be useful in his further study.

Theory:

1 . Microsoft word

- (i) Facilities of M-S Word.
- (ii) How to Start Microsoft Word.
- (iii) Information of Microsoft word screen.
(Title bar, Menu bar, Standard toolbar, formatting toolbar, Ruler bar, status bar).
- (iv) Microsoft word Shortcuts.
(Format name, Short key)

2 . Microsoft excel

- (i) Facilities of M-S excel.
- (ii) How to Start Microsoft excel.
- (iii) Information of Microsoft excel screen.
(Title bar, Menu bar, Standard toolbar, formatting toolbar, Formula bar, status bar).
- (iv) Microsoft Excel Shortcuts.
(Shortcut key)

3 Microsoft PowerPoint

- (i) How to Start Microsoft PowerPoint.
- (ii) To Prepare PowerPoint Slide.
- (iii) Shortcut Keys

4 . Internet.

- (i) Features of Internet.
- (ii) Browser
(Opera, Mozilla Firefox, Google chrome,
- (iii) Search engine (Google. Yahoo. Rediff.)

5. E-mail

(Advantages of E-mail, Limitations of E-mail, How to create E-mail Account)

Practical :

1. Practically learn use of word
2. Practically learn use of excel
3. Practically learn to make power point slide
4. Internet surfing
5. How to make E-mail id

References:-

1. Basic Computer Application - H. B. Bhadka, Dr. N. N. Jani, Dr. G. R. Kulkarni
2. Computer Parichay - Computer Jagat
3. Computer Fundamentals
4. CCC+ -Computer world

Reference:-

1. Desai, Vasant (1988), Rural Development – Programmes and Strategies, Volume II, Himalaya Publishing House, Bombay.
2. Desai Vasant (1988) ,Rural Development ,Organization and Management , Volume III Himalaya Publishing House Bombay
3. Government of India (1969) ,Guidelines for the Formulation of District Plans, Planning Commission ,New Delhi .
4. Dayal Ishwar et al.(1976) ,District Administration : A Survey of Reorganization, Macmillan ,New Delhi
5. Sharma A.N. (1981) Spatial Approach for District Planning ,Concept ,New Delhi.
6. Government of India (1984) ,Report of the Working Group on District Planning Volumes I & II Planning Commission New Delhi .
7. Government of India (1985) Report of the Committee to Review the Existing Administrative Arrangement for Rural Development and Poverty Alleviation Programmes, Department of Rural Development ,Ministry of Agriculture , New Delhi.

એસ.વાય.બી.આર.એસ.
સેમેસ્ટર-૪
વિષય :- બાગાયત અને વનવિદ્યા

કોર-૪

ગુણભાર-૧૦૦+૫૦=૧૫૦

❖ હેતુઓ :-

૧. આ વિષયના અભ્યાસદ્વારા વિદ્યાર્થીઓને બાગાયતના પાયાના સિધ્ધાંતોની જાણકારી અને સમજ મેળવે.
૨. વિદ્યાર્થીઓ વિવિધ ફળપાકોની જાણકારી મેળવે અને પ્રગતિશીલ ખેતીમાં તેનું મહત્વ સમજે.

❖ અભ્યાસક્રમ : (સૈધ્ધાંતિક) :-

૧. ફળપાકોની રોપણી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો.
૨. ફળપાકોની વીણી પછીની પ્રક્રિયા અને મૂલ્યાર્ધન-મહત્વ, વીણી, ફળોને ધોવા, ફળોને અલગ તારવવા, વકલ પાડવા, ફળોની માવજત, પેકિંગ ફળપરિરક્ષણ અને વહન બજાર.
૩. ફળપાકોમાં કેળવણી અને છાંટણી :-
 - અર્થ અને મહત્વ.
 - કેળવણી વખતે રાખવાની કાળજી.
 - કેળવણીના પ્રકારો, (સિંગલ સ્ટોક સિસ્ટમ, ટેલિકોમ સિસ્ટમ, ટ્રેલિસ સિસ્ટમ)
 - છાંટણીના હેતુઓ અને ફાયદા.
 - છાંટણીના પ્રકારો અને નિયમો.
૪. બહાર-અર્થ, મહત્વ ને પ્રકારો
 - ફળપાકોમાં બહારની પદ્ધતિઓ.
૫. હોર્મોન્સ :- અર્થ, મહત્વ અને પ્રકારો.
અબાગાયતી પાકોમાં હોર્મોન્સના વિવિધ ઉપયોગ.
૬. ગુજરાત રાજ્યની બાગાયત ખાતાની વિવિધ સહાયલક્ષી યોજનાઓ.

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. નજીકના પ્રગતિશીલ ખેડૂતની ફળવાડીની મુલાકાત લઈ કલમ રોપણી પદ્ધતિની જાણકારી.
૨. ફળપાકોની વીણી પછીની ફળોની માવજત વિશે તથા ફળોની વિવિધ બનાવટોની જાણકારી.
૩. બાગાયતી પાકોમાં હોર્મોન્સની ઉપયોગિતા સમજે.

❖ સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ખેડૂત માર્ગદર્શિકા ભાગ-૨, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી
૨. ફળઝાડ વિજ્ઞાન - શ્રી બાબુભાઈ અવરણી - યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ,
૩. ફળવિશેષાંક - કૃષિ ગો-વિદ્યા - આણંદ કૃષિ યુનિ. -આણંદ.
(કૃષિ ગો-વિદ્યા)

S.Y.B.R.S Semester – 4

એસ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર-૪

Sub – Animal Husbandry & Dairy Processing

❖ હેતુઓ :-

૧. આઉની રચના અને તેના વિકાસના તબક્કા વિશે જાણે.
૨. દૂધ ઉત્પાદન, દૂધનું બંધારણ અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો વિશે જાણે.
૩. આઉની તંદુરસ્તી અને દૂધ ઉત્પાદન કેવી રીતે જાળવવું તેના વિશે જાણે.
૪. દૂધ પર કરવામાં આવતી પ્રક્રિયા અને તેની વિવિધ બનાવટો વિશે જાણે.

❖ સૈધ્ધાંતિક અભ્યાસક્રમ :-

૧. આઉની રચના અને સ્તનગ્રંથીઓનો ક્રમિક વિકાસ.
૨. દૂધ ઉત્પાદન અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો.
૩. દૂધનું બંધારણ અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો.
૪. દૂધના ભૌતિક તથા રાસાયણિક ગુણધર્મો, સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન માટેના પગલાં / સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો.
૫. દૂધ દોહનની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને ગાયોને વસુકાવવી.
૬. દૂધ પર કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રક્રિયાઓ ગાળવું ઠંડું કરવું, પ્રમાણિત કરવું, સમસ્થિતિ કરણ, પાસ્ચ્યુરી કરણ.
૭. દૂધની વિવિધ બનાવટો અને તે બનાવવાની રીતો, તેની વેચાણ વ્યવસ્થા, માખણ, પનીર, માવો, દૂધનો પાઉડર વગેરે.

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. ડેરીની મુલાકાત લઈ દૂધ પર કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રક્રિયાએ જોવી અને ડેરીમાં બનાવવામાં આવતી દૂધની વિવિધ બનાવટોનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસક્રમ કરવો.
૨. દૂધના ભૌતિક તથા રાસાયણિક બંધારણ અને ગુણધર્મો વિશે જાણકારી મેળવવી.

❖ સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ડેરી વિજ્ઞાન-સી.એચ.જોશી-યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
૨. દૂધ અને દૂધની બનાવટો-બી.એન.પટેલ-યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
૩. ગો-દર્શન સામાયિક કલીનમિલ્ક પ્રોડક્શન વિશેષાંક. પ.પા.વિભાગ
૪. ડેરી ઉદ્યોગ-જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી.
૫. A Text Book of Animal Husbandry – G.C. Banerjee Oxford & IBH Publicalyan – New Delhi.
૬. A Hand Book Animal Husbandry – ICAR- New Delhi

- (૪.૨) લોકોને સંગઠિત અને જાગૃત બનાવવા
 (૪.૩) લોકોનું સહભાગીપણું
 (૪.૪) સ્વશાસન
 (૪.૫) આત્મનિર્ભરતા
 (૪.૬) લોકશાહી મૂલ્યોનું શિક્ષણ

એકમ:-૫

પંચાયતીરાજની ગ્રામીણ સમાજ પર અસર
 પરિચય

- (પ.૧) ગ્રામીણ સમાજમાં લોકશાહી મૂલ્યોનો પ્રસાર
 (પ.૨) નવા નેતૃત્વનો ઉદ્ભવ
 (પ.૩) સત્તાના માળખામાં પરિવર્તન
 (પ.૪) સામાજિક ગતિશીલતામાં વૃદ્ધિ
 (પ.૫) રાજકીય જાગૃતિ
 (પ.૬) બિન સાંપ્રદાયીકરણ
 (પ.૭) સામાજિક અંતરમાં ઘટાડો
 (પ.૮) ગ્રામવિકાસના કાર્યોમાં લોકોના સહભાગીપણામાં વધારો
 (પ.૯) વિકાસકાર્યોના અમલની ઝડપમાં વૃદ્ધિ
 (પ.૧૦) જૂથવાદ અને પક્ષપક્ષી
 (પ.૧૧) જ્ઞાતિવાદને ઉત્તેજન
 (પ.૧૨) આંતરજ્ઞાતિય સંઘર્ષ

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

પુસ્તકનું નામ	લેખક/લેખકો	પ્રકાશક
૧. ૭૩માં બંધારણીય સુધારા પશ્ચાદ ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં.૨૨ થી ૨૩, ૩૪ થી ૪૨)	રમેશ મ. શાહ પ્રા. બલદેવ આગજા	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૨. ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં. ૧૮૧ થી ૨૧૩)	પ્રા. બી. સી. શાહ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૩. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ-વિસ્તરણ (પાના નં. ૯૦)	બાબુભાઈ આવરાણી	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ
૪. ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર (પાના નં. ૧૬૧ થી ૧૬૫)	એ. જી. શાહ, જે. કે. દવે	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ

એસ.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર-૪

વિષય :-ભારતીય ગ્રામ અર્થતંત્રના પ્રશ્નો (-૦૨)

(Ele-06)

❖ અભ્યાસક્રમ :-

૧. ભારતીય અર્થતંત્રની સમસ્યા :
 - વિકાસશીલ અર્થતંત્ર (વિકાસ પામતું)
 - વ્યાખ્યા, અર્થ વિકાસશીલ અર્થતંત્ર
 - વિકાસશીલ પાયાની લાક્ષણિકતાઓ
૨. વસ્તી :-
 - વસ્તીવધારાના કારણો-ભારતમાં
 - વસ્તીવધારો અને અર્થતંત્ર વિકાસ
 - વસ્તી આધારિત ભારતીય અર્થતંત્રની નીતિઓ
 - વસ્તી નિયંત્રણના પગલાઓ
૩. બેરોજગારી :-
 - વ્યાખ્યા, અર્થ, બેરોજગારીના પ્રકારો
 - બેરોજગારીના કારણો (ભારતમાં)
 - ભારતમાં બેરોજગારીના કારણો ઘટાડવાના સરકારી પ્રયત્નો (પ્રયાસો)
 - બેરોજગારીની અસરો (સામાજિક, આર્થિક)
૪. અસમાનતા :-
 - અસમાનતા-અર્થ પ્રકાર
 - વૈશ્વિકીકરણ અને તેની અસર (અસમાનતા પર)
 - અસમાનતાને અસર કરતાં પરિબળો અને ઉપાયો.
૫. ભારતમાં ગરીબી :-
 - ગરીબીનો અર્થ, પ્રકાર
 - ગરીબીની વ્યવસ્થા / સંચાલન
 - ગરીબી પર અસર કરતાં પરિબળો
 - સરકારી નીતિ અને પગલાં.

❖ સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ - પ્રા. આ.ચી. પોપટ
૨. ભારતના આર્થિક વિકાસની સમસ્યાઓ - પ્રા. આ.ચી. પોપટ
૩. ભારતમાં ગરીબી - પ્રો. બ.મા. ભટ્ટ
૪. વિકાસશીલ દેશોના આર્થિક પ્રશ્નો - પ્રા. રમેશ વી. શાહ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-16/7

વિષય :- કાયદો અને ગ્રામવિકાસ -૨

(3)

Marks -100

હેતુઓ :- પ્રસ્તુત અભ્યાસક્રમનો હેતુ વિદ્યાર્થી ગ્રામીણ વિકાસમાં કાયદાનું મહત્વ સમજે અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં આર્થિક, સામાજિક જીવનને સ્પર્શતા કાયદાઓની જાણકારી મેળવે તે છે.

અભ્યાસક્રમ :-

૧. જમીનદારી નાબુદીનો કાયદો.
૨. મુંબઈ ગણોત અને ખેતીની જમીનનો કાયદો
૩. ઋણ રાહત ધારો
૪. જમીન મહેસુલ ધારો
૫. જમીન ટોચ મર્યાદા ધારો
૬. આદિવાસીઓને જંગલની જમીનનો અધિકાર આપતો કાયદો.
૭. ખેતી ઉત્પન્ન બજાર ધારો
૮. પર્યાવરણને લગતી વિવિધ કાયદાકીય જોગવાઈઓ
૯. આર્થિક ક્ષેત્રે સ્ત્રી મજૂરીના રક્ષણ માટેની કાયદાકીય જોગવાઈઓ.
૧૦. ઘરેલું હિંસાથી સ્ત્રીઓને રક્ષણ આપવાનો અધિનિયમ
૧૧. મહાત્માં ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાહેધરી અધિનિયમ
૧૨. રોજગારી અંગેના વિવિધ કાયદા
૧૩. ગ્રામ્ય મજૂરોને લગતા વિવિધ કાયદા
૧૪. જમીન ધારકો માટેના અગત્યના દસ્તાવેજો
૧૫. મફત કાનૂની સહાય

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

1. Gujarat Agricultural land ceilings Act -1961
- 2 Water [Prevention & control of Pollution] Act -1974
3. Bonded Labor System [Abolition] Act -1986
૪. કાયદો અને પર્યાવરણીય સુરક્ષા -ડૉ. બી.એમ.શુક્લ -યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ -અમદાવાદ
૫. ગુજરાત રાજ્ય કાનૂની સહાયક મંડળ અને - ગુજરાત હાઈકોર્ટ -અમદાવાદ

અભ્યાસક્રમ બંધાયેલ છે.

ટી.વાય.બી.આર.એસ.

સેમેસ્ટર-૫

Subject :- Rural Extension (Core-5)

[ગ્રામ વિકાસમાં સંશોધન પદ્ધતિઓ]

Marks : 70+30=100

Practicle : 50

❖ હેતુ :-

૧. વિદ્યાર્થી વિસ્તરણની વિવિધ સંપર્ક પદ્ધતિનો ઉડાંણથી પરિચય કેળવે.
૨. વિદ્યાર્થી વિવિધ સંપર્ક પદ્ધતિનો ક્યારેય ઉપયોગ કરવો તેની સમજ કેળવે.
૩. વિદ્યાર્થી વિવિધ સંપર્ક પદ્ધતિઓનું જોડાણ સમજે.

❖ અભ્યાસક્રમ :-

❖ પ્રકરણ-૧. વિસ્તરણની પદ્ધતિઓ.

- પ્રસ્તાવના
- ધ્યેયો અને હેતુઓ

❖ પ્રકરણ-૨ વ્યક્તિગત સંપર્ક પદ્ધતિ.

– વિવિધ વ્યક્તિગત સંપર્ક પદ્ધતિઓ

- (A) ઘર અને ખેતર મુલાકાત
- (B) કચેરી મુલાકાત.
- (C) વ્યક્તિગત પત્રો અથવા પરિપત્રો
- (D) દત્તક લીધેલા અથવા મીની કીટ (કૃષિ) ના પ્રયોગ અર્થે ઘર ખેતર મુલાકાત.

❖ પ્રકરણ-૩ જુથ સંપર્ક પદ્ધતિ.

– વિવિધ જુથ સંપર્ક પદ્ધતિઓ

- (A) જુથ સભા
- (B) કચેરી મુલાકાત
- (C) પરિણામ (Result) નિદર્શન
- (D) પદ્ધતિ (Methods) નિદર્શન
- (E) ક્ષેત્ર દિવસ અથવા ક્ષેત્રની મુલાકાત
- (F) અભ્યાસ પ્રવાસ

❖ પ્રકરણ-૪ સમૂહ સંપર્ક પદ્ધતિ.

- (A) સમૂહ સભા
- (B) કૃષિ પ્રકાશન
- (C) ઝુંબેશ

BACHELOR OF RURAL STUDIES (સામૂહિક વિકાસ વિભાગ)

T Y B R S.

CORE-1 7-5

SEMESTER-V

Subject: Animal Husbandry (પશુપાલન)

241 Marks -100+50+150

Title - Dairies Development

Core - 6

શીષક - ડેરી વિકાસ

કેતુઓ :-

- ડેરી ઉદ્યોગની વિકસતી સ્થિતિએ વિશે જાણો.
- ડેરી વિકાસની સરકારશ્રીની તથા સહકારી યોજનાઓ વિશે જાણો.
- ઘેટાં, બકરાં તથા મરઘાં પાલન વિશે જાણો.
- ગામડાની દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીથી માહિતગાર થાય.
- આધુનિક ડેરી ઉદ્યોગથી પરિચિત થાય.

સેવાંતિક :-

કુલ ક્રેડિટ - 30

- ભારત અને ગુજરાતમાં ડેરી ઉદ્યોગ અને ડેરી વિકાસ. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૫%
- ગામડાની દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીની રચના અને કાર્યો. ક્રેડિટ - ૩ - ૧૦%
- જિલ્લા દૂધ ઉત્પાદક સહકારી સંઘ (સહકારી ડેરી) અને સહકારી ડેરી ઉદ્યોગનું માળખું. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૦%
- ડેરી પ્રદર્શન આધુનિક ડેરી ઉદ્યોગ, એનિમલ હોસ્ટેલ. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૫%
- પ્રતિકાંતિ કાર્યક્રમ, ઓપરેશન ફલ્ડ યોજના. ક્રેડિટ - ૩ - ૧૦%
- સરકારશ્રીની મહત્વની યોજનાઓ - ડેરી, ઘેટાં, બકરાં તથા મરઘાં વિકાસ. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૦%
- ઘેટાં-બકરાં પાલનની વિવિધ પદ્ધતિઓ, ફાર્મનું આયોજન, આહાર, રોગો અને ઉપચાર. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૫%
- મરઘાં પાલનની વિવિધ પદ્ધતિઓ, મરઘાં ફાર્મનું આયોજન, મરઘાં આહાર, રોગો અને ઉપચાર. ક્રેડિટ - ૪ - ૧૫%

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

કુલ ક્રેડિટ - ૧૫

- ગામડાની દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીની મુલાકાત લેવી.
- બી.સી.યુ. તથા તેની કાર્ય પદ્ધતિનો અભ્યાસ કરવો.
- સહકારી ડેરી તથા શીત કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ તેના વિવિધ અને પ્રક્રિયાનો અભ્યાસ કરવો.
- એનિમલ હોસ્ટેલની મુલાકાત લેવી.
- ઘેટાં-બકરાંના ઉછેરનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરવો.
- પોલ્ટ્રી ફાર્મની મુલાકાત લેવી.

કેસ ગ્રંથ :-

- સહકાર દર્શન - ડો. જગદીશચંદ્ર મુલાણી
- સુમુલ સોવેનિયર - સુમુલ ડેરી, સુરત
- પશુ વ્યવસ્થા - અરૂણ દિ. દવે, લક્ષ્મણભાઈ શં. પટેલ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
- ડેરી વિજ્ઞાન - સી.એચ. જોષી, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ

ટી.વાય.બી.આર.એસ.
સેમેસ્ટર-૫

(Core-6)

Marks : 70+30=100

Practicle : 50

❖ હેતુ :-

વિદ્યાર્થીઓ બાગાયતી પાકોમાં મૂલ્યવર્ધનનુંમહત્વ સમજે તેમજ મૂલ્યવર્ધન પ્રક્રિયાની જાણકારી મેળવી સ્વરોજગારીની તકો ઉભી કરે.

❖ અભ્યાસક્રમ : (સૈધ્ધાંતિક) :-

૧. મૂલ્યવર્ધન - અર્થ અને મહત્વ :-
 - મૂલ્યવર્ધનની જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે, ગ્રેડીંગ, પ્રોસેસીંગ, પેકિંગ, કોલ્ડસ્ટોરેજ, પ્રમાણપત્રો, બાયોટેકનોલોજી.
૨. મૂલ્યવર્ધનને અસરકરતાં પરિબળો :-
 - ટેકનોલોજી, ગુણવત્તા, માંગ અને પૂરવઠો, ભૌતિક સગવડતા, બજાર, ગ્રાહક, સરકારની નિતી, ટેક્ષ, ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ.
૩. ફળપાકોમાં મૂલ્યવર્ધન :-
 - મહત્વ
 - જામ, જેલી અને મામલેડની બનાવટ
 - અથાણા, જ્યૂસ અને પાવડરની બનાવટ
 - સૂકવણી
૪. શાકભાજીના પાકોમાં મૂલ્યવર્ધન :-
 - મહત્વ
 - અથાણા, સોસ, સૂપ, અને કેશપની બનાવટ
 - વેફર
 - સૂકવણી
૫. ફુલપાકોમાં મૂલ્યવર્ધન :-
 - મહત્વ
 - વેણી, ગજરા, બૂકેની બનાવટ
 - ગુલાબજળ, અત્તરની બનાવટ
૬. બાગાયતી પાકોના નિકાસ વખતે રાખવાની કાળજી :-
 - મહત્વ
 - જાતો, વાડીની પસંદગી, વીણી, વહન, અલગતારવવા, વકલ પાડવા, ફળોને ધોવા, માવજત, પેકિંગ, પ્રિફૂલિંગ, સંગ્રહવ્યવસ્થા, કન્ટેનર, શીપીંગ
 - મૂખ્ય ફળપાકોની નિકાસની પ્રક્રિયા - ચીકુ, કેળા, કેરી

BACHELOR OF RURAL STUDIES

અભ્યાસક્રમ બંધાયેલ છે.

SEMESTER -- V

CORE -- 6

Subject : Rural Development & Management

(2+1)

Marks -70+30+50=150

વેબસાઇટ :-

ભારતીય અર્થતંત્રમાં ગ્રામીણ વિકાસનું મહત્વ, વિદ્યાર્થી સમજે અને અભ્યાસ પરિણત અમલમાં આવેલી નીતિઓ અને કાર્યક્રમોની જાણકારી મેળવી ગ્રામવિકાસમાં વ્યવસ્થાપનની જરૂરીયાત સમજે જેથી ગ્રામ્ય વિકાસ કાર્યક્રમને ઉચિત દિશા આપી શકાય.

Unit : 1 - Management of Rural development Project

a. Aims and Objectives

b. Management Concept

- Administration and Management

c. Process of Management

- Planning

- Organizing

- Staffing

- Directing

- Controlling

d. Management of Rural Development Project

Unit : 2 - Planning and Management of Project Implementation

a. Aims and objectives

b. Introduction

c. Activity Planning

d. Network Analysis

- The Earliest Occurring Time

- The Latest Occurring Time

कार्य :

१. व्यवस्थापन की प्रक्रिया में संज्ञापेक्षा सात कार्य की व्यवस्था की जावे तोना विषय तैयार करवी
२. विकास कार्यक्रमों में तालुका स्तर तालुका विकास अधिकारी की समीक्षा की व्यवस्थापन संदर्भ तालुका पंचायत की मुलाकात लक्ष्मणे अडेवाल तैयार करवी
३. क्षेत्रीय अंक प्रोजेक्टने नमूना रूपे अर्थ तेनो मूलांकन अडेवाल तैयार करवी

Reference :

- 1) Chakravathy, S. 1972, A note on multi-level planning structure for India, Planning Commission, Government of India, New Delhi.
- 2) Chandan, J.S. 1987, Management: Theory & Practice, Vani Educational Book, Vikash Publishing House Pvt.Ltd., Delhi.
- 3) Mishra, R.P. 1974 Regional Development Planning in India, Vikas Publishing House Pvt. Ltd, Delhi.
- 4) Shorlekar, S.A. and V.S.Sherlekar. 1985. Principles of Business Management, Himalaya Publishing House, Bombay.
- 5) Satyanarayana, M. and Lalitha Raman, 1984. Management Operation Research, Himalaya Publishing House, Bombay.
- 6) Taha, Handy A. 1982. Operations Research- An Introduction, Macmillan Publishing Co. Inc, New York (especially pp.458-467)
- 7) Mishra, S. N., 1984. Rural Development Planning- Design & Method, Satvahan Publishing House., Delhi
- 8) Casley, D.J. and Lury, D.A., 1982. Monitoring and Evaluation of Agriculture and R.D. Project, World Bank., Washington(D.C.)
- 9) United Nations, 1978. Systematic Monitoring and Evaluation of Integrated Development Programmes, A Source Book; New York.,
- 10) Fishbein, Martin, 1967. Readings in Attitude Theory and Measurement, John Wiley and Sons, Inc.; New York.
- 11) Government of Rajasthan, 1972, Study of Knowledge, Attitude and Practice-A Report, State Family Planning Bureau, Jaipur.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER : 5

ELECTIVE : 120 - 9

SUB : RURAL MARKETING (3+0)

MARKS : 100

અભ્યાસક્રમ :

- એકમ : - ૧ વેચાણનો અર્થ - માર્કેટિંગનો અર્થ - વેચાણ અને માર્કેટિંગ વચ્ચેનો તફાવત - માર્કેટિંગનાં લક્ષણો - માર્કેટિંગનું કાર્યક્ષેત્ર - માર્કેટિંગનું મહત્વ - માર્કેટિંગના નવા ઉભરાતા ખ્યાલો કે પ્રવાહો
- એકમ : - ૨ ગ્રામીણ બજારનો અર્થ - ભારતીય ગ્રામીણ બજારની લાક્ષણિકતાઓ - ગ્રામીણ વિસ્તારના ગ્રાહકોની લાક્ષણિકતાઓ - શહેરી બજાર અને ગ્રામીણ બજાર વચ્ચેનો તફાવત
- એકમ : - ૩ ગ્રામીણ માર્કેટિંગની સમસ્યાઓ-ભારતના ગ્રામીણ બજારોમાં શહેરી કંપનીઓનો પ્રવેશ - ગ્રામીણ બજારમાં માર્કેટિંગની વ્યૂહરચના - ગ્રામીણ બજારમાં માલનું વિતરણ - ગ્રામીણ બજારમાં માલ વિતરણની પદ્ધતિઓ
- એકમ : - ૪ ગ્રામીણ બજારમાં માર્કેટિંગ મિશ્રનો ખ્યાલ - માર્કેટિંગ મિશ્રનો અર્થ - માર્કેટિંગ મિશ્રનાં મૂળભૂત તત્વો (માર્કેટિંગના ચારૂ) - ગ્રામીણ ગ્રાહક માટેના ચારૂ
- એકમ : - ૫ નિયંત્રિત બજાર- નિયંત્રિત બજારનાં લક્ષણો - નિયંત્રિત બજાર વ્યવસ્થાનું મહત્વ - નિયંત્રિત બજાર વ્યવસ્થાની મર્યાદાઓ - ભારતમાં નિયંત્રિત બજારોનો વિકાસ

એકમ : - ૬ ગુજરાતમાં સહકારી ડેરી ઉદ્યોગનો વિકાસ - ડેરી ઉદ્યોગનું મહત્વ - ખેતપેદાશ આધારિત ઉદ્યોગો

સંદર્ભગ્રંથો :

૧. ઉદ્યોગ સાહચિકતાનાં મૂળ તત્વો - ૧,૨ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૨. Rural Industrialization in India - Bhattacharya S.N.
૩. Rural Industrialization in India - Bipion Behari
૪. Khadi and Village Industries - K.V.I.C.
The Gandhian Approach
૫. માનવ સંસાધન સંચાલન - અનુલ પ્રકાશન- અમદાવાદ

વિષય - ભારતીય અંધારભંગ - FLE-૨૦

અભ્યાસક્રમ :-

- ① રાજ્ય અંધારભંગની વિભાવના
- ① હિલિદાશ અને રાજ્ય અંધારભંગની ભૂમિતિ
- ② રાજ્ય અંધારભંગની વિભાવના
- ③ ભારતમાં રાજ્ય અંધારભંગની મુશ્કેલીઓ અને તેનું મહત્વ
- ② ભારતમાં રાજ્ય અંધારભંગને આધારભૂત ભાગ
 - ① સમાજભાગને અધિકાર
 - ② સ્વાતંત્ર્યભાગને અધિકાર
 - ③ શ્રીષ્ટિભાગને અધિકાર
 - ④ ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્યભાગને આધાર
 - ⑤ સાંસ્કૃતિક શ્રીષ્ટિભાગને આધાર
 - ⑥ રાજ્યના અંધારભંગને અધિકારીને ઉપાયો
- ③ રાજ્ય સરકારનો માર્ગદર્શક સિદ્ધાંત
 - ① રાજ્યની સમ્બંધિતની વિભાવના
- ④ ભારતમાં ન્યાયતંત્રની પદ્ધતિ અને એની સ્વતંત્રતા અને સ્વચ્છતા
 - ① ભારતમાં ન્યાયતંત્રની વિભાવના અને મૂળભૂત સ્વરૂપો.
 - ② ભારતમાં ન્યાયતંત્રની સ્વચ્છતા

⑤ शठयअंदाखलागि शुधारा क किरीर

⑥ आरणां शठय अंदाखलागि कयिपुलागि

अंदाखलागि :-

आरणां अंदाखला

FACULTY OF RURAL STUDIES પ્રથમ વર્ષ (first year)

U.G COURSES IN

BACHELOR OF RURAL STUDIES (BRS)

SEMESTER-6 COURSE

SR.NO	PARTICULARS	CREDIT	REPORT(EXTERNAL)	ORAL -VIVA (EXTERNAL)	TOTAL MARKS
1	INTERNSHIP-1	06	100	50	150
2	INTERNSHIP-2	06	100	50	150
3	DISSERTATION WORK (50 DAY)	06	150	50	200
-	TOTAL	-	350	150	500

- ❖ ઉપરોક્ત બધી ^{અને} intership પૈકી કોઈપણ એક intership કૃષિ, પશુપાલન, બાગાયત, અને વિસ્તરણ તેમજ ગ્રામ વિકાસની કામગીરી કરતી સરકારી, અર્ધસરકારી, સહકારી, કે સ્વૈછીક સંસ્થાઓમાં આપવાની રહેશે. જેમાં મુખ્ય વિષયપણા ધ્યાનમાં રાખવાનો આવશે. ૨૨૩)